— C'est mal, bien mal, madame; vous devriez lui imposer...

— Imposer! Je ne peux pas; je souffre de son humeur toujours boudeuse; mais lui imposer, je ne peux pas!

— Pourquoi donc, madame? Courage, voyons!

— Oh! Vos conseils sont excellents, je le sais, mais... mais...

— Vous ne pouvez pas! Vous pouvez, veuillez seulement. Allons, allons, courage! Forcez-la, ordonnez-lui; pensez... vous la rendrez malheureuse, croyez-moi, par votre excessive bonté.

— Vous avez raison; je me décide. Suivez-moi; je vais me faire obéir, malgré ses prières, ses larmes; je vais; j'aurai du courage, vous verrez.

M-me Duhé entra, suivie de la pianiste, dans la chambre d'Elise, qu'elle trouvèrent immobile en face de son piano, assise dans un fauteuil.

— Elise, dit avec sévérité M-me Duhé; obéis-moi; je suis ta mère, je t'oblige à m'obéir. Va faire ta leçon avec M-me Perois, et sois sage. Allons, décide-toi, vite.

— Ah! Je sais; c'est vous, ma brave madame Perois, qui avez dit à maman de m'or-don-ner. Oh! Tant pis pour vous madame; ne croyez pas que je sois un ange, comme j'en ai l'air; pas du tout; l'ennui me rend colére, furieuse; je le suis toujours, moi, sachez-le. D'ailleurs, j'aime à être ennuyée,

— E rău, foarte rău, doamnă; ar trebui s-o stăpîniţi...

— S-o stăpînesc, nu poci; eu sufăr văzînd-o totdeauna bosumflată; dar s-o stăpînesc, nu poci!

— De ce, doamnă? Haide, curaj!

— O! Sfaturile d-tale sînt de minune; o ştiu, dar... dar...

— Nu poţi! Poţi, doamnă, numai să vrei. Haide, haide, curaj! S-o sileşti, să-i porunceşti; cugetă... o vei face nenorocită, crede-mă, prin bunătatea d-tale prea mare.

— Ai dreptate; m-am hotărît. Vino cu mine. O s-o silesc să mă asculte, cu toate rugăminţile, cu toate plînsurile ei. Mă duc; voi avea curaj, vei vedea.

D-na Duhé, urmată de pianistă, intră în odaia Elisei. Ele au găsit-o nemişcată dinaintea pianului, aşezată într-un jeţ.

— Eliso, zise cu severitate d-na Duhé, ascultă-mă; eu sînt mama ta şi te îndatorez a te supune. Fă lecţia cu d-na Perois şi fii cuminte. Haide, hotărăşte-te iute.

— A! Ştiu; d-ta, buna mea doamnă Perois, eşti aceea care ai zis mamei să-mi po-run-ceas-că. O! Cu atît mai rău pentu d-ta, doamnă; să nu crezi că eu sînt un înger, după cum mă arată chipul; de loc; urîtul mă face rea, furioasă; aşa sînt eu totdeauna, s-o ştii bine. Ş-apoi îmi place mie să-mi fie urît,

et je le serai. Tout ce que vous faites est en vain, c'est moi-même qui vous le dis.

Elise recommença à bouder. M-me Perois, impatientée, salua et sortit.

Au bout de quelques jours, on congédia l'institutrice, on ferma le piano, on serra la musique.

și așa va fi. Orice vei face, e în zadar; ți-o spui d-tale eu însămi.

Elisa reîncepu cu bosumflarea. D-na Perois, pierzînd răbdarea, a salutat-o și a plecat.

Peste cîteva zile, profesoara fu concediată, pianul închis, notele strînse.

X. LETTRES D'ELISE

1868, Juillet 8,

Paule,

Me voici à Paris; te je dirai comme toujours, je m'ennuie à mourir. Maman, papa, jardins, théâtres, fêtes, jeux, tout m'ennuie horriblement. Moi-même, crois-moi, je ne me comprends plus. J'ai voulu aller à Paris; j'y suis. Ici je m'ennuie encore, et je déteste Paris! Tu vois? Comme tu es heureuse, Paule! Tu ris, tu sautes, tu danses, tu es gaie. Moi, quelle différence! Au lieu de rire, je gémis, je pleure; au lieu de sauter, je boude; au lieu de danser, je m'ennuie. Quand j'y pense! Ouf! Il fait ici une chaleur! J'étouffe. Crois-tu que c'est joli, Paris? Pas du tout.

Ah! A propos! J'oublie de te raconter l'histoire qui est arrivée. M. Villers, le vieux poitrinaire, est venu à Paris; il a parlé avec maman, et elle veut que je continue mes leçons ici. Je ne veux pas, moi! C'est décidé; je ne veux pas, cela ne sera pas.

Ah! Mon Dieu! Chère Paule, je suis d'une humeur! Je vais de suite faire une promenade aux Champs-Elyseés. Oh! Les Champs-Elysées! Maman prétend que c'est un paradis sur terre. A propos du paradis; je te vois lisant ma lettre dans le jardin;

X. SCRISORILE ELISEI

1868, iulie 8.

Paulo,

Iată-mă în Paris. Ca totdeauna, îți voi zice și acum: mor de urît. Mama, tata, grădini, teatre, sărbători, jocuri, toate îmi sînt grozav de urîte. Eu însămi, crede-mă, nu mă mai înțeleg pe mine. Voiam să merg la Paris, și sînt la Paris; nici aice însă urîtul nu mă părăsește, și urăsc Parisul. Vezi așa! Ce fericită ești tu, Paulo! Tu rîzi, tu săi, tu joci, tu ești veselă! Eu, ce deosebire! În loc de a rîde, eu gem, eu plîng; în loc de a sări, eu mă bosumflu; în loc de a juca... mi-e urît numai cînd mă gîndesc la una ca asta! Uf! Ce cald e aice! Mă-năbuș. Crezi tu oare că Parisul e frumos? Nicidecum!

Ah! Apropo! Uit să-ți povestesc ceea ce s-a întîmplat. D. Villers, bătrînul oftigos, a venit la Paris. El a vorbit cu mama, și ea vrea ca eu să-mi urmez și aice lecțiile. Eu una nu vreau, hotărît; nu vreau și nu va fi.

Ah, Dumnezeule! Dragă Paulo, cît sunt de supărată! Chiar acum trebuie să fac o plimbare la Cîmpii-Elisei. O, Cîmpii-Elisei! Mama pretinde că-i un rai pe pămînt. Fiind vorba de rai, parcă te văz cetind scrisoarea mea în grădină. Ce mai

comment va-t-il, cet ennuyeux jardin? Ouf! Vraiment, Paule, je ne t'écrirai pas plus loin, la plume tombe de ma main; je suis ennuyée!
Ta soeur

Elise Duhé

1868, Juillet 29.

Chère Paule,

Voilà plus de deux semaines que je ne t'ai écrit. Tu penses que je n'ai pas eu le temps? Non; je vais te parler franchement; c'est parce que je n'aime pas écrire. Cela m'ennuie, si tu savais! Grâce à Dieu, je quitte Paris; nous allons à Londres. Maman a peur du mal de mer; ah! le mal de mer ne m'inquiète pas. Pas de danger du mal de mer! Sais-tu ce que je fais toute la journée? Je cours, emmenée par maman, les jardins et les rues comme une vagabonde. Quel plaisir! Quand cela finira? Je me le demande et je frémis. Imagine-toi, ma chère, que, hier encore, maman m'a obligé de sauter sur la corde, aux Tuileries! N'est-ce pas affreux? Moi, une demoiselle de quatorze ans et demi, sauter sur la corde! Et devant le monde, encore! Je croyais que j'en mourrai. J'avais une honte d'enfant de trois ans. Maman est devenue terrible; je ne puis plus en venir à bout avec elle. Chaque jour, elle m'appelle dans sa chambre pour me

face grădina, acea urîcioasă grădină? Uf, în adevăr, Paulo, nu-ţi mai scriu mai departe: condeiul cade din mîna mea... mi-e urît!
A ta soră

Elisa Duhé

1868, iulie 29.

Dragă Paulo,

Iată două săptămîni de cînd nu ţi-am scris. Vei fi crezînd că n-am vreme? Nu; îţi voi spune verde: nu-mi place a scrie. Dacă ai şti cît de urît mi-e a scrie! Slavă domnului, eu părăsesc Parisul; noi plecăm la Londra. Mama se teme de boala de mare; o! de boala de mare mie nu-mi pasă! Boala de mare nu-i nemica. Ştii ce fac eu toată ziua? Alerg, dusă de mama, pe la grădini şi pe-n strade ca o vagabondă. Ce fel de plăcere! Uf, cînd se va sfîrşi şi aceasta? Mă-ntreb şi mă cutremur. Închipuieşte-ţi, draga mea, că nu mai departe de ieri mama m-a silit a sări pe frînghie, la Tuilerii. Nu-i grozav oare? Eu, o domnişoară de patrusprezece ani şi jumătate, să sar pe frînghie! Şi încă dinaintea lumii! Îmi venea să mor. Mi-era ruşine ca la un copil de trei ani. Mama a devenit teribilă; nu-i mai poci veni de hac. În fiecare zi ea mă cheamă în odaia ei de-mi

faire la morale. N'est-ce pas pénible?

Quand à notre honorable poitrinaire, M. Villers, je voudrais lui serrer le cou. Il m'est odieux. Je voudrais le voir plus maigre encore, quoique c'est impossible. Enfin, ma chère, je n'en puis plus! Je suis un peu contente d'aller à Londres; mais si M. Villers s'avise de nous y suivre? Je le ferai envoyer aux Galères!
Adieu, ta sœur

Elise Duhé

face morală. Oare nu-i dureros aceasta?

Cît despre onorabilul nostru oftigos d. Villers, aș vrea să-i sar în cap! Mi-e nesuferit. Aș vrea să-l văz și mai slab, ceea ce-i peste putință. În sfîrșit, draga mea, nu mai poci! Mă mai liniștește puțin că ne ducem la Londra; dar dacă și d-lui Villers îi va trăsni să meargă după noi? Îl voi trimite la Ocne!
Adio, a ta soră

Elisa Duhé

XI. RÉPONSES DE PAULE

1868, Juillet 10

Ma chère Elise,

Comme toujours, tu n'es pas amusée. En ouvrant ta lettre, je n'ai pas eu besoin de regarder la signature; en voyant ces mots: «je m'ennuie», j'ai toute de suite deviné que c'est toi qui m'écris. Pour moi, je dois l'avouer que je m'amuse toute la journée. Les fleurs de ton jardin vont à merveille. Ta poupée est habillée en Bretonne; c'est moi qui lui ai cousu le costume. Je te plains, ma pauvre Elise. Tu ne sens pas les plaisirs de ce monde! Et pourtant, vois-tu, tu es plus heureuse que bien d'autres. Ah! à propos, ma chère, j'ai à te dire quelque chose de triste, très triste. Hier je suis allée, comme d'habitude, visiter mes pauvres; eh bien, peux-tu deviner ce que j'ai vu? Hélas! Une pauvre enfant, sur la grande route, pleurait près de son petit frère, qui était près de mourir de faim. Je leur ai donné, à tous les deux, un morceau de pain, du fromage et des œufs; ensuite je leur ai donné à boire à chacun un demi-verre de cidre. Ils pleuraient de joie, et me remerciaient. Pauvres enfants!

Adieu, je suis très gaie, comme toujours.

Ta fidèle

Paule Grisol

XI. RĂSPUNSURILE PAULEI

1868, iulie 10

Draga mea Eliso,

Ca totdeauna, tu nu poţi petrece. Deschizînd scrisoarea ta, eu nu aveam trebuinţă de a mai căuta la iscălitură; din dată ce am văzut cuvintele: „mi-e urît", am ghicit că scrisoarea vine de la tine. Cît despre mine, caţă să-ţi mărturisesc că eu petrec toată ziua. Florile din grădina ta merg de minune. Păpuşa ta e îmbrăcată ca o bretonă; costumul i l-am cusut eu însămi. Te plîng, sărmană Eliso! Tu nu simţeşti plăcerile acestei lumi. Şi totuşi, vezi bine, tu eşti mai fericită decît mulţi alţii. A! apropo, draga mea, am să-ţi spun ceva trist, foarte trist. Ieri, după obicei, mă dusei să cercetez pe săracii mei; ei bine, ghici ceea ce am văzut? O biată copilă, vai! Sta de plîngea pe drumul cel mare lîngă micul ei frăţior, care murea de foame. Le-am dat amîndurora un codru de pîine, brînză şi ouă, le-am mai dat la fiecare să bea un păhărel de vin. Ei plîngeau de bucurie şi-mi mulţumeau. Sărmanii copii!

Adio; ca totdeauna, eu sînt foarte veselă.

A ta credincioasă

Paula Grisol.

1868, 30 Juillet

Ma chère Elise,

Tu me vois entre deux grands sacs; l'un est plein d'avoine et l'autre de blé. Ah! ma chère, j'ai ri, j'ai ri en lisant ta lettre, et je l'ai lue et relue plus de dix fois! Est-elle drôle! Je suis sûre que tu étais furieuse en l'écrivant, quoique au fond, il n'y avait pas de quoi.

Ah! j'oublie de te parler de mes deux sacs. Comme je t'ai déjà dit, ils sont, tous les deux, pleins: à peine finirai-je ma lettre, que j'irai les porter, l'un au boulanger, l'autre au cocher. Je ris d'avance, en pensant à la drôle de mine piteuse que je ferai, sur la grande route, portant sur mon dos ce lourd sac de blé. La socur tombera à grosses gouttes de mon front; tant mieux! le pauvre arroseur n'aura plus la peine de mouiller la rue. Qu'en penses-tu?

Oh! Je te vois, lisant ma lettre, les yeux écarquillés, la bouche entrouverte; tu te demandes, aujourd'hui comme tantôt chez nous: „Comment peut-elle être si gaie?» Bah! Ce n'est pas difficile du tout: je me sent si heureuse!

A propos; as-tu vu mon pauvre Léon? Comme je voudrais le voir aussi! Voilà à peu près deux ans que je ne l'ai vu. Pour moi, je m'amuse comme une folle. Je ne m'ennuie jamais. Je lis, je couds, je tricote, je visite les pauvres, je soigne les chiens, minet, les oiseaux, la

1868, iulie 30

Draga mea Eliso,

Vezi-mă între doi mari saci: unul plin de ovăz, celălalt de grîu. Ah, scumpa mea, ce am mai rîs cetind scrisoarea ta, cetind-o și recitind-o de zece ori! Poznașă mai e! Eu sînt sigură că tu erai furioasă scriind-o, măcar că la drept nu era pentru ce.

A! uit să-ți vorbesc despre cei doi saci ai mei. Ți-am spus deja că amîndoi sînt plini. Din dată ce voi isprăvi această scrisoare, voi duce un sac la brutar și pe celălalt la vizitiu. Îmi vine a ride mai dinainte de jalnica mutră ce o voi avea pe drum, ducînd pe spatele meu acest sac îndesat cu grîu. Sudoarea va curge șiroaie pe fruntea mea; cu atît mai bine! Nu va mai fi nevoie a stropi strada; cum ți se pare?

O! Parcă te văz cum citești scrisoarea mea cu ochii holbați și cu gura deschisă. Tu te întrebi astăzi, ca și altădată aice: „Cum poate dînsa să fie așa de veselă?" Dec! Nemic mai ușor; eu mă simțesc atît de fericită!

Apropo, văzut-ai pe bietul meu Leon? Cît de mult aș dori să-l văd și eu! Iată vro doi ani de cînd nu l-am văzut. Cît despre mine, eu petrec ca o nebună. Nu mi se urăște niciodată. Cetesc, cos, împletesc la ciorapi, port grijă de cei săraci, îngrijesc cînii, pisica, păsările, păpu-

poupée; et puis le jardin et les fleurs. Ah, c'est mon point essentiel, le jardin! Quel dommage que tu ne puisses voir et admirer tes fleurs! Elles sont splendides, superbes!

Vas-tu encore et toujours t'ennuyer, ma pauvre Elise? Quand je pense a toi, ô miracle! il me vient de pleurer. Oui, mon amie, j'ai, en pensant à toi, une véritable envie de pleurer, ce qui est pour moi chose rare. Je n'ai pleuré que trois fois dans ma vie, mais alors j'ai bien pleuré; et depuis lors, adieu les larmes, les soupirs, la tristesse! J'en ai eu assez, je n'en veux plus.

Je te souhaite un bon séjour à Londres, et je te quitte pour voir à mes sacs, qui me regardent ébahis et m'attendent avec impatience.

Ta fidèle

Paule Gisol

ṣa, apoi grădina ṣi florile. O, grădina, asta-i lucrul de căpetenie! Ce păcat că tu nu poţi să-ţi vezi ṣi să-ţi admiri florile! Ele sînt strălucite, superbe!

Nu cumva iarăṣi ṣi iarăṣi îţi e tot urît, sărmana mea Eliso? Cînd mă gîndesc la tine — mare minune! — îmi vine să plîng. Da, amica mea, gîndindu-mă la tine, mă apucă adevărata poftă de a plînge, ceea ce pentru mine este o raritate. Eu n-am plîns decît de trei ori în viaţă, dar atunci ṣtiu că am plîns! Şi de atunci adio lacrimile, suspinele, întristarea! M-am săturat de ele, nu-mi mai trebuie!

Îţi doresc petrecere bună la Londra, ṣi te las pentru a mă-ntoarce la sacii mei, cari mă privesc uimiţi ṣi mă aṣteaptă cu nerăbdare.

A ta credincioasă

Paula Grisol

XII. LE MALHEUR

Le séjour à Londres fut plus ennuyex encore pour Elise. Après un mois, elle supplia sa mère d'en sortir et d'aller à Rome.

La mère ne s'y opposa pas; espérant toujours que, en voyageant, sa fille s'égayera. M-me Duhé la mena partout où elle avait envie d'aller. Arrivées à Rome, Elise parut se transformer un peu, à cause du ciel serein, des antiquités etc. Mais, deux semaines après l'arrivée, elle recommença à bâiller, à gémir, et à assurer qu'elle s'ennuyait, qu'elle avait horriblement chaud, et d'autres lubies qui effrayaient la crédule M-me Duhé.

On allait donc quitter Rome, pour aller, d'après le désir de la petite maussade, à Venise. M-me Duhé commençait à se casser et à se fatiguer, vu l'âge, vu la douleur que lui causait sans cesse son ingrate enfant.

A Venise, on arriva dans le carnaval. Elise demanda, ayant quinze ans depuis une semaine, d'aller à un bal de jeunes filles. La mère, sans hésiter, l'y mena; là, elle dansa d'abord une contredanse; ensuite, elle s'assit sur un canapé et ne voulut plus danser du tout; à dix

XII. NENOROCIREA

Șederea la Londra a fost și mai uricioasă pentru Elisa. N-a trecut nici o lună, și ea a cerut de la mumă-sa să plece și să meargă la Roma.

Muma nu s-a opus, sperînd mereu că prin călătorie fie-sa se va mai învioșa. D-na Duhé o ducea pretutindeni unde-i plăcea. Sosind la Roma, Elisa păru schimbată întrucîtva din cauza cerului senin, a antichităților etc. Dar după două săptămîni, ea începu din nou a căsca, a se plînge, a asigura că-i e urît, că e prea cald peste măsură, și alte marafeturi care speriau pe lesne crezătoarea d-nă Duhé.

Trebuia dară să plece din Roma și, după dorința micei ursuze, să meargă la Veneția. D-na Duhé începu a se ofili și a obosi, prin vîrstă și prin suferințele ce i le pricinuia mereu nerecunoscătoarea sa copilă.

La Veneția ele sosiră în timpul carnavalului. Elisa, care de o săptămînă împlinise cincisprezece ani, ceru să fie dusă la un bal de domnișoare. D-na Duhé îi împlini pofta pe dată. Acolo Elisa dansă un cadril, apoi se așeză pe o canapea și n-a mai vrut să danseze de loc. La

heures et demie elle alla trouver sa mère et lui demanda de s'en aller.

Ainsi, elles quittèrent aussi ce petit plaisir, puisqu'il a été ennuyeux pour *Mademoiselle*. Elise, un jour, proposa d'aller faire une promenade, très longue, dans une gondole. La mère, qui souffrait du mal de mer, ne s'y opposa pas pourtant. Ses espérances, vaines, hélas! Lui donnaient un courage surhumain.

Cette promenade eut donc lieu. M-me Duhé, malade, fut prise de vertiges. Mais Elise n'en fut pas émue. Elle avait, au contraire, honte. Elle ordona vite au gondolier de retourner, et d'arrêter sur la place St. Marc. Le gondolier obéit. M-me Duhé eut beaucoup de peine à descendre. Elles payèrent le gondolier et prirent lentement la route qui les menait à la maison. Elise était furieuse.

Ainsi, enfin, après avoir voyagé deux ans, Elise proposa de revenir à la campagne, puisqu'elle s'ennuyait partout.

Paule, prévenue de leur arrivée, fit tout son possible pour égayer sa petite sœur. Ayant déjà seize ans passés, la jeune fille ne cessait d'être gaie, rieuse, enjouée. Elle arrangea le salon, la chambre d'Elise, la poupée, le jardin, tout enfin; après avoir fini, elle examina tout pour voir si c'était bien. A deux heures de l'après-midi, elle entendit le roulement de la voiture, et courut au perron; oui, la voiture s'arrêta, et Elise descendit avec sa

zece ore și jumătate ea căută pe mumă-sa ș-o rugă să plece.

Așadară și această mică plăcere a fost părăsită, fiindcă i se urîse *Domnișoarei*. Într-o zi, ea propuse o plimbare foarte lungă, într-o gondolă. Mumă-sa, deși suferea de boala de mare, totuși nu se opuse; speranța zadarnică, vai! îi dedea un curaj peste fire.

Prin urmare, ele au plecat. D-na Duhé, bolnavă, avu amețeli; dar aceasta nu tulbură pe Elisa. Din còntra, îi era rușine, și ea porunci gondolierului să se întoarcă și să se oprească la piața San-Marco. Gondolierul se supuse. D-na Duhé cu mare anevoie putu fi scoasă din gondolă. Gondolierul fu plătit, și amîndouă merseră încetișor spre casă. Elisa era furioasă.

Astfel, în sfîrșit, după o călătorie de doi ani, Elisa propuse întoarcerea la țară, căci îi era urît pretutindenea.

Fiind înștiințată despre aceasta, Paula făcu tot ce-i sta în putință pentru a înveseli pe mica sa soră. Fată acum de șasesprezece ani împliniți, ea nu încetă de a fi veselă, rîzătoare, glumeață. Ea puse la rînduială salonul, odaia Elisei, păpușă, grădina, toate celelalte; apoi, isprăvind, le mai examină o dată, ca să vază dacă totul e bine. La două ceasuri după-amiază, ea auzi durduiala trăsurii și alergă la scară; da, trăsura se opri, și Elisa se pogo-

lenteur accoutumée. Paule se jeta à son cou; Elise, étonnée, se dégagea brusquement, et dit avec une ironie insolente:

— Etes-vous une fille de six ans? Un bébé, un poupon! Que veut dire cela? Eh! êtes-vous drôle!

Ces paroles, lancées à la pauvre Paule, la rendirent muette de surprise et... d'indignation. Elle ne dit cependant, rien, et aida M-me Duhé à descendre. Celle-ci était pâle, chétive, exténuée. Elle s'appuya négligemment sur Paule, qui la soutint avec adresse et amour.

Entrées dans la maison, Paule posa avec soin M-me Duhé sur un canapé; elle la déshabilla gentiment, serra ses affaires, et s'agenouilla ensuite près d'elle.

— Qu'avez-vous, chère dame? demanda-t-elle avec douceur.

— Je suis malade, ma Paule, répondit faiblement la malheureuse mère; très malade! Je n'en puis plus! Où est monsieur?

— Il est ici, madame; le voilà qui vient.

M. Duhé entra, il serra la main de sa femme.

— Bonjour, ma chère, dit-il. Comme tu es pâle! Es-tu malade?

— Hélas! Oui; je me sens mourir. Où est mon Elise? Elle est sortie! Elle ne reste pas près de moi...

— Voyons, calme-toi, et au revoir; je te quitte, j'ai à faire...

Il sorti. La tendre Paule, toujours agenouillée près du canapé, demanda:

rî, incetişor ca totdeauna. Paula se aruncă la gîtu-i; Elisa, cu aer de mirare, o respinse şi-i zise cu o insolentă ironie:

— Parcă ai fi o fată de şase ani! Un copilaş, o broască! Ce-i asta? Ciudată mai eşti!

Aceste cuvinte, azvîrlite în faţa bietei Paula, o amuţiră de uimire şi de... indignaţiune. Totuşi ea nu zise nemic şi ajută a da jos din trăsură pe d-na Duhé, care era palidă, slabă, prăpădită. Ea se rezimă în neştire pe Paula, care o susţinu cu îndemînare şi cu dragoste.

Intrînd în casă, Paula aşeză cu grijă pe d-na Duhé pe o canapea, o dezbrăcă încetişor, strînse lucrurile, apoi se îngenunche lîngă dînsa.

— Ce ai, scumpa mea doamnă? întrebă ea cu blîndeţe.

— Sînt bolnavă, Paulo, abia putu răspunde nenorocita mumă; foarte bolnavă, nu mai poci! Unde e domnul?

— Aice, doamnă, iată-l că vine.

D. Duhé intră şi strînse mîna nevestei sale.

— Bună ziua! zise el. De ce eşti aşa de palidă? Ţi-e rău?

— O da, da; îmi vine să mor. Unde-i Elisa mea? Ea a ieşit; ea nu stă lîngă mine!

— Lasă, linişteşte-te, şi la revedere; eu te las, am treabă.

D. Duhé ieşi. Gingaşa Paula, tot îngenuncheată lîngă canapea, întrebă:

— Ma bonne dame, voulez-vous vous coucher?

— Oui; ma tête est lourde; hé! que veux-tu, mon enfant? Je suis vieille! Je compte déjà cinquante six ans, et puis le voyage!

Elle n'ajouta pas: Elise m'a fâchée!

Mais Paule n'eut pas besoin de cela; elle devina tout de suite. Oui, Elise avait rendu sa mère malade, elle avait vieilli sa mère qui l'aimait tant. Et, du moins, elle ne s'en repentait pas; elle était allée au jardin, où elle se promenait à pas lents, la tête baissée, et jouait machinalement avec son ombrelle fermée.

A quoi pensait-elle?

M-me Duhé se coucha; près d'elle, assise sur une chaise et lisant la Bible, était Paule. Son humeur gaie avait disparu pour le moment; elle soignait une malade, et une malade bien-aimée; il ne s'agissait plus de rire.

C'était au mois de Novembre. Il faisait froid; le vent soufflait avec violence; la neige tombait à flocons gros et épais. C'était le soir. Une lampe accrochée au plafond jetait, de ses faibles rayons, une lueur argentine sur un grand lit où reposait une malade. A côté du lit, était agenouillée une jeune fille de quinze à seize ans; elle était jolie, et ses traits altérés montraient la souffrance; quelques larmes coutaient le long de ses joues. Une autre jeune fille, plus âgée d'un an,

— Buna mea doamnă, nu vrei să te culci?

— Da. Capul îmi atîrnă; o! draga mea copilă, sînt bătrînă, iată cincizeci şi şase de ani, ş-apoi călătoria.

Ea nu adause: Elisa m-a supărat.

Dar Paulei nu-i trebuia aceasta; ea înţelese tot. Da, boala d-nei Duhé se trăgea de la Elisa; Elisa îmbătrînise pe mumă-sa care o iubea atîta. Şi cel puţin să-i fi părut rău Elisei, aş! Ea se duse în grădină şi se plimba acolo cu paşi măsuraţi, cu capul plecat, jucîndu-se fără să ştie cu umbreluţa închisă.

Oare la ce se gîndea dînsa?

D-na Duhé se culcă; lîngă ea, şezînd pe un scaun şi citind Biblia, era Paula. Obicinuita veselie îi trecuse pentru o clipă, căci îngrija o bolnavă, o bolnavă iubită, şi nu mai încăpea rîsul.

Era în luna lui noiembrie. Geruia; vîntul sufla năprasnic; zăpada cădea fulgi groşi şi deşi. Era seara; o lampă agăţată de tavan arunca, prin razele sale tremurînde, o lumină argintie pe un mare pat, în care zăcea o bolnavă. Lîngă pat sta îngenuncheată o copilă de cincisprezece — şasesprezece ani, era frumoasă, şi trăsăturile-i schimbate arătau suferinţă. Cîteva lacrimi îi curgeau de-a lungul obrajilor. O altă copilă, mai mare cu un an,

non moins belle, pleurait à chaudes larmes. Un grand feu brillait dans la cheminée. La porte s'ouvrit très-doucement; un monsieur entra.

— Qui est là? demanda la mourante d'une voix presque éteinte, en se soulevant à moitié sur son lit.

— C'est moi, ma chère, répondit le monsieur; moi, Alfred. Es-tu mieux, hein?

— Oh! Je n'en sais rien, Alfred, répondit faiblement M-me Duhé; je suis comme toujours. Oh! Je le sais, je vais mourir. Où est Paule? Donne-moi un verre de limonade.

Paule se leva, s'avança vers la table, prit le verre et le présenta à M-me Duhé, qui but avec soif.

— Merçi, dit-elle, et elle retomba comme epuisée sur son oreiller.

M. Duhé sortit; il referma la porte en murmurant: «Ce serait un malheur!»

La nuit même, à onze heures et demie, la mère dévouée expira, après s'être confessée et avoir communié avec piété et recueillement. Elle mourut, bénissant et aimant, plus que jamais son enfant, qui sans le vouloir, avait été la cause de sa mort.

Paule, affligée dans son cœur aimant, ne put cependant s'empêcher de pleurer plus Elise que M-me Duhé. Elle avait de suite compris que la mort de la bonne mère n'était causée que par sa sœur, comme elle l'appelait; et elle plaignait la malheureuse orpheline, dont la con-

tot atît de frumoasă, se îneca în plîns. Un mare foc ardea în cămin. Uşa se deschise încetinel; un domn intră.

— Cine-i acolo? întreabă murinda cu un glas aproape stins, rădicîndu-se pe jumătate în pat.

— Sînt eu, dragă; eu, Alfred răspunse domnul. Eşti mai bine, a?

— O, nu ştiu nimic, Alfred, răspunse cu o voce slabă d-na Duhé, sînt ca totdeauna. O, eu ştiu că mor. Unde-i Paula? Dă-mi un pahar cu limonadă.

Paula se sculă, merse spre masă, luă un pahar şi-l dete d-nei Duhé, care bău cu sete.

— Mulţumesc, zise ea şi căzu fără putere pe perină.

D. Duhé ieşi. Închizînd uşa, el murmură: „Ar fi o nenorocire!"

Chiar în noaptea aceea, la unsprezece ceasuri şi jumătate, muma cea devotată îşi dete sufletul, după ce s-a spovedit şi s-a împărtăşit cu evlavie şi cu mintea senină. Ea muri, binecuvîntînd şi iubind mai mult ca oricînd pe copila sa, pe aceea care, fără voie, îi pricinuise moartea.

Paula, amărită în sufletul său cel iubitor, nu se putu stăpîni totuşi de a plînge mai mult pe Elisa decît pe d-na Duhé. Ea înţelese îndată că moartea bunei mame se datora aceleia pe care o numea soră a sa, şi plîngea pe nenorocita orfană, în care urma să se deştepte mustrarea

science devait enfin s'éveiller. Elise, en effet, commançait à comprendre, et elle commençait à s'effrayer d'elle-même. Elle se demanda, d'abord, si elle avait pu causer cette mort. Elle pensa enfin... que oui.

Ce «oui» coûta cher à la jeune fille. Depuis la mort de sa mère, elle ne pouvait plus dormir; elle ne mangeait presque plus, ne parlait plus.

Déjà, un mois, deux mois passèrent. Elise se calma peu à peu. Par des paroles affectueuses, douces, Paule parvint à l'égayer un peu. Un jour, Paule lui dit:

— Mon Elise, écoute-moi; tu as chagriné ta pauvre mère dans sa vie; pourquoi ne veux-tu pas la rendre heureuse du moins dans la tombe?

— Oh! Paule, je le voudrais bien! Je m'en repens, mais, vois-tu, c'était mon *caractère*.

— Ne pense pas cela, ma bonne Elise. Moi, j'ai été bien plus malheureuse que toi; oh! mille et mille fois! Mais je me suis toujours résignée à la volonté de Dieu. Et puis, quand j'étais devant le monde, je retenais mes pleurs, je me forçais à rire, parce que je pensais: puisque moi je suis chagrinée, à quoi bon chagriner les autres aussi?

— Est-ce que tu crois que, en étant affligé, en paraissant malheureux, on afflige aussi les autres?

— Oh! Que oui, je le pense bien!

de cuget. În adevăr, Elisa începea a pricepe şi începea a se speria de sine însăşi. Ea se întrebă dintîi, dacă dînsa putea să fi fost pricina acestei morţi, şi cugeta apoi că... da.

Acest *da* costă scump Elisei. De la moartea mumei sale, ea nu mai putea dormi; ea mai că nu mînca, nu mai vorbea.

Iată, au trecut o lună, două luni. Elisa se linişti puţin cîte puţin; prin cuvinte prietenoase şi dulci, Paula izbuti s-o mai înveselească. Într-o zi, Paula îi zise:

— Elisa mea, ascultă-mă; tu ai fost mîhnit pe sărmana ta mumă în viaţă; de ce oare nu vrei s-o faci fericită cel puţin în mormînt?

— O, Paulo, cum să nu vreau! Eu simţesc căinţa, dar — ce să fac! — astfel era *caracterul* meu.

— Să nu te gîndeşti aşa, buna mea Eliso. Eu am fost mult mai nenorocită decît tine, de mii şi mii de ori mai mult! Dar mă supusei totdeauna la voia lui D-zeu. Ş-apoi cînd mă vedea lumea, eu îmi ascundeam lacrimile, îmi făceam silă a rîde, căci mă gîndeam: dacă sînt tristă eu, de ce să întristez şi pe ceilalţi?

— Crezi tu că dacă noi sîntem trişti, dacă părem nenorociţi, aceasta întristează şi pe ceilalţi?

— O, negreşit! Şi mai ales neno-

Et surtout la personne qui vous aime, vous la rendez infortunée... comme votre pauvre maman.

— Oh! ne m'en parle plus; son souvenir me déchire le cœur!

— Tu vois? Eh bien, veux-tu te repentir?

— Si je le veux!

— Prie Dieu, deviens plus gaie, plus animée, plus vive, plus amusée et plus amusante, et tu verras!

— Je tâcherai; que Dieu me vienne en aide!

— Bravo, ma petite Elise! Je te remercie. Courage! Je suis là, et tu réussiras.

Elise ne répondit plus; elle sourit avec amertume; elle se promit en elle-même d'écouter Paule.

«Elle m'aime, pensa-t-elle; je le vois, je le comprends à présent. Ah! Que n'ai-je pu le comprendre avant!"

rocim prin aceasta pe aceia care ne iubesc, bunăoară pe... sărmana ta mumă.

— Nu-mi mai aduce aminte... Aceasta îmi sfîşie inima!

— Vezi acuma? Ei bine, vrei să te căieşti?

— Cum nu!

— Roagă pe Dumnezeu, fă-te mai veselă, mai însufleţită, mai vioaie, mai petrece tu făcînd să petreacă alţii, şi vei vedea.

— Mă voi sili; Dumnezeu să mă ajute!

— Bravo, mica mea Eliso! Îţi mulţumesc. Curaj! Eu sînt cu tine şi vei reuşi!

Elisa nu mai răspunse nemic. Ea surise un surîs amar şi-şi făgădui sie însăşi de a asculta pe Paula.

„Paula mă iubeşte, se gîndi ea în sine. O văz, o pricep acuma. A! De ce n-am înţeles-o înainte!"

XIII. CE QU'ON VOIT DANS LES LIVRES

Le vieux poitrinaire, M. Villers, était encore vivant, vivant quand même et malgré tout. Il était plus maigre que jamais. Il toussait, toussait et n'en finissait plus. Depuis le retour de Madame Duhé et d'Elise, il revenait rarement; enfin, il ne revint plus huit mois. M-me Duhé était morte depuis six mois. Elise, qui jadis, le détestait, pour la première fois dans sa vie sentit un ardent désir de le voir.

Un jour, il arriva; il était abattu comme un parasol mouillé.

— Bonjour, mademoiselle Elise, dit-il.

— Monsieur Villers! Ah! Quel bonheur! cria Elise en sautant de son fauteuil et courant au pauvre vieillard stupéfait. Que je suis contente!

— Contente, vous! Ah bah! c'est imposible!

Le poitrinaire dit cela d'un air si comiquement assuré qu'Elise faillit pouffer de rire. M. Villers mit ses lunettes:

— Ai-je la berluc? Ou suis-je fou? se demandait-il tout haut.

— Pas tout-à-fait, riposta Elise riant plus fort.

XIII. CEEA CE SE VEDE DIN CĂRŢI

Bătrînul oftigos, d. Villers, mai trăia încă; orice şi oricum, tot mai trăia. El slăbise şi mai mult ca altădată; apoi tuşea, tuşea, nu mai isprăvea tuşind. De la întoarcerea d-nei Duhé şi a Elisei, el revenea rar, şi-n sfîrşit n-a mai revenit de opt luni. De şase luni murise d-na Duhé. Elisa, care altădată îl ura, acum pentru prima oară simţi o dorinţă aprinsă de a-l revedea.

Într-o zi, el sosi, trist ca o umbrelă plouată.

— Bună ziua, d-şoară Eliso, zise el.

— A! D. Villers! Ce fericire! strigă Elisa, sărind din scaun şi alergînd la bietul bătrîn uimit. Ce bine-mi pare!

— Bine-ţi pare d-tale? O, o! Asta-i peste putinţă.

Oftigosul zise aceste cuvinte cu un aer de siguranţă atît de comic, încît Elisa era cît p-aci să pufnească de rîs. D. Villers îşi puse ochelarii.

— Nu cumva am orbul găinilor? Înnebunit-am? se întreba el cu glas pe sine însuşi.

— Nu de tot, răspunse Elisa, rîzînd mai tare.

— Pas tout-à-fait, mais à moitié, repartit le vieillard en souriant. Quel âge avez-vous?

— Seize ans depuis un mois. Mais quelle demande!

— Vous jouez du piano?

— Très peu; je ne l'aime guère.

— Ah! Oui, je m'en rappelle! Quand vous étiez petite, vous ne l'aimiez pas non plus. Et la géographie?

— Un peu; mais, je vous en prie...

— Le dessin?

— Un peu aussi; très peu. Mais...

— L'italien?

— Je l'ai appris à Rome, à Florence, à Naples et à Venise.

— L'anglais?

— Je le parle un peu; j'ai été à Londres et à Brighton...

— Bien... bien... un peu de tout, c'est-à-dire rien; n'est-ce pas?

— Monsieur, je vous en prie!

— Oui; votre mère est morte. Je veux vous donner des leçons; M-me Perrois reviendra pour la musique.

— Oh! monsieur, est-il possible! Je suis déjà grande...

— Pas du tout; écoutez-moi. Je le veux, moi; car je veux, en deux ans, vous marier. Et il faut savoir plus.

— Je vous remercie; mais, je pense que c'est difficile, c'est ennuyeux!

— Ah! Vous répétez vos refrains d'il y a trois ans?

— Nu de tot, dar pe jumătate, zise bătrînul zîmbind. De cîți ani ești acuma?

— De o lună am împlinit șaisprezece. Dar ce fel de întrebare!

— Cînți din piano?

— Prea puțin; nu-mi prea place.

— A, da! Îmi aduc aminte. Cînd erai mică, nu-ți plăcea nici atunci. Iar cu geografia cum merge?

— Puțin; dar, mă rog...

— Cu desenul?

— A! desenul? Iarăși puțin, foarte puțin, dar...

— Italienește?

— Am învățat la Roma, la Florența, la Neapole și la Veneția.

— Englezește?

— Vorbesc puțin; am fost la Londra și la Brighton.

— Bine... bine... puțin din toate, adică nimic; nu-i așa?

— Mă rog, d-le...

— Da; mama d-tale a murit. Eu voiesc să-ți dau lecții; d-na Perrois va reveni cu muzica.

— E oare cu putință, d-le? Eu sînt deja mare...

— Nicidecum; ascultă-mă. Eu o voiesc, căci, peste doi ani, eu vreau să te mărit. Și trebui să știi mai mult.

— Îți mulțumesc, dar eu cred că e greu, e uricios...

— A! Iarăși vorbele de acum trei ani...

— Oh ! Non ; je veux que ma mère me trouve studieuse et appliquée ! Oui ; je veux apprendre.

— Bravo ! Très-bien. Vous verrez ; d'abord, ce sera un peu difficile, cela vous ennuiera un peu ; mais ensuite !

— Je crois que cela ne m'amusera jamais. Que trouve-t-on dans les livres? Je n'aime pas à lire !

— Vous aimerez ; on voit, dans les livres, des choses si amusantes et si utiles !

— Amusantes? Je ne peux le croire.

— Vous le croirez, quand vous lirez.

— Je n'ai presque jamais lu de livres.

— Très mal ! Très mal ! Je vous apporterai de jolis livres à lire, et, après les avoir lus...

— Je verrai ! Que peut-on voir dans ces maudits livres !... A quand?

— A demain. Au revoir.

— Je vous attends. A demain !

Paule, voyant le vieillard qui descendait les marches du perron, faillit tomber à la renverse. Elle l'avait cru mort, et en le voyant, elle crut que c'était un revenant.

— Monsieur... dit-elle consternée ; monsieur...

— Ah ! C'est vous, Paule ! Vous voilà grande ! Quel âge avez-vous?

— Dix-sept ans, monsieur.

— Hm... Hm... encore un an ! J'attendrai, marmota l'original poi-

— Nu, nu ; eu doresc ca muma mea să mă vază studioasă şi silitoare. Da ; voi învăţa.

— Bravo ! Prea bine ! Vei vedea ; dintîi va fi cam greu, îţi va fi cam urît, dar pe urmă...

— Nu crez c-o să-mi placă vreodată. Ce-i aceea ce se găseşte în cărţi? Mie nu-mi place a citi.

— Îţi va plăcea ; în cărţi se văd lucruri atît de interesante şi atît de folositoare !

— Interesante ! Nu-mi vine a crede.

— Vei crede, cînd vei citi.

— Eu n-am citit mai nimica.

— Foarte rău, foarte rău ! Eu îţi voi aduce frumoase cărţi de citit şi, după ce le vei citi...

— Voi vedea ! Dar ce să vezi în aceste blestemate cărţi !... Şi cînd aceasta?

— Mîine. La revedere.

— Te aştept. Pe mîine.

Cînd bătrînul pogora treptele scării, l-a văzut Paula şi cît p-aci era să cază de spaimă. Ea îl credea mort şi, văzîndu-l acum, crezu că-i un strigoi.

— D-le... zise ea speriată ; d-le...

— A ! Eşti d-ta, Paulo? Iată-te mare ! Ce vîrstă ai?

— Şaptesprezece ani, d-le...

— Hm... Hm... încă un an ! Voi aştepta ; murmură poznaşul

trinaire. Connaissez-vous les mathématiques, la géographie, l'histoire?

— Oh! Oui; j'ai mes quatre classes.

— Bravo! Et le travail?

— Perfection, sans me vanter, monsieur; mais où voulez-vous arriver, hein? Pourquoi ces questions?

— Parce que je veux vous marier dans un an. Vous aimez à lire?

— Beaucoup; j'ai un plaisir extrême à lire de jolis livres.

— Tout le contraire de Mademoiselle Elise; elle n'est pas encore métamorphosée; mais quand je m'y mettrai...

— Au revoir, monsieur.

M. Villers avait la manie des mariages. Il se proposait de marier Elise avec son neveu Marc, et Paule avec son fermier Thomas.

Donc, il revint le lendemain, les bras remplis de livres. Paule faillit mourir de rire; Elise, malgré sa sériosité ne put s'empêcher de rire aussi. Le pauvre vieillard en suait! Plusieurs de livres tombèrent sur la route, mais le héros ne s'arrêta pas, il continua son chemin portant en triomphe le reste de ses trophées.

Arrivé dans la chambre d'étude de son élève, il jeta tous ses livres sur la table et tomba, suant à grosses goutes, harrassé de fatigué, dans un fauteuil.

— Mais pour l'amour du ciel, pourquoi n'êtes vous pas venu en voiture? demanda Elise.

oftigos. Știi d-ta matematica, geografia, istoria?

— O, da; am învățat patru clase.

— Bravo! Iar lucrul de mînă?

— Perfect, fără a mă lăuda, d-le; dar unde vrei d-ta să ajungi? La ce aceste întrebări?

— Fiindcă peste un an vreau să te mărit. Îți place a citi?

— Foarte mult; mă desfătează citirea cărților celor frumoase.

— Contrariul d-șoarei Elisa; dînsa nu s-a metamorfozat încă, dar lasă-mă pe mine c-o s-o schimb eu... La revedere, d-șoară.

— La revedere, d-le.

D. Villers avea mania măritișului. El își puse în gînd să mărite pe Elisa cu nepotul său Marc, iar pe Paula cu arendașul Toma.

Deci, el reveni a doua zi, cu brațele încărcate de cărți. Paula era să se prăpădească de rîs: Elisa, cu toată posăcia ei, nu se putut stăpîni de a nu rîde și ea. Bietul bătrîn era asudat! Mai multe cărți căzură pe drum, dar eroul nu se opri, ci-și urmă calea purtînd triumfător restul trofeelor sale.

Ajungînd in odaia de studii a Elisei, le aruncă toate cărțile pe masă și, înecat de sudoare, zdrobit de oboseală, căzu într-un fotoliu,

— Pentru mila lui D-zeu! Dar de ce n-ai venit în trăsură? întrebă Elisa.

— Ouf ! Je n'en puis plus ! Mon cocher était ivre ; j'ai eu peur qu'il ne nous renverse, moi et mes vingt livres.

— Ha ! Ha ! Ha ! Que c'est drôle ! fit Paule en riant.

— Méchante petite ! Vous vous moquez de moi !

— Non, non ; je vous plains, mais, voyez-vous, c'est tout de même bien drôle, il faut en convenir ; n'est-ce pas, Elise?

Elise, quoique de mauvaise humeur, se résigna cependant ; elle examina tous ces livres ; c'étaient: Boileau, *Fables* de La Fontaine, Corneille, Fénelon, Victor Hugo, Bossuet ; tous ces auteurs étaient dispersés, l'un tombé sur l'autre, sur la table. On pouvait croire, en le voyant qu'ils s'étaient querellés.

Elise sentit naître en elle un peu d'intérêt ; elle prit, d'abord, le Télémaque de Fénelon ; elle l'ouvrit, non sans quelque répugnance, et, s'asseyant sur une chaise, elle recommença à lire à haute voix. M. Villers écoutait avec un intérêt croissant. Après avoir lu quelque temps, elle s'arrêta.

— Cela ne m'ennuie pas trop, dit-elle.

— Ne vous l'ai-je pas dit? s'écria M. Villers triomphant ; vous voyez? Lisez, lisez, plus loin !

Elise continua à lire une demi-heure encore ; après quoi, M. Villers lui donna une dictée, commença la leçon d'histoire, puis de géographie, de mathématique, et ensuite

— Uf ! Nu mai poci ! Vizitiul meu era beat ; mă temeam să nu ne răstoarne, pe mine şi cele douăzeci de volume.

— Ha, ha ! ha ! Ce comédii ! zise Paula rîzînd.

— Răutăcioasă mititică ! Rîzi de mine, ha?

— Nu, nu ; te plîng ; dar întîmplarea, orişicum, e atît de poznaşă, nu-i aşa, Eliso?

Deşi nemulţumită, Elisa totuşi se hotărî a examina cărţile cele aduse. Era Boileau, *Fabulele* lui La Fontaine, Corneille, Fénelon, Victor Hugo, Bossuet, toţi aceşti autori împrăştiaţi, aruncaţi pe masă unul peste altul. Văzîndu-i, ar fi zis cineva că ei s-au certat.

Elisa simţi născîndu-se într-însa o curiozitate oarecare. Ea luă dintîi pe Telemacul lui Fénelon, îl deschise nu fără un fel de groază şi, aşezîndu-se pe scaun, începu a citi cu glas tare. M. Villers asculta cu o atenţie crescîndă. După ce citise cîtva, Elise se opri.

— Nu e tocmai urît, zise ea.

— Nu ţi-am spus eu? izbucni d.Villers radios. Ei, vezi? Citeşte, citeşte mai departe !

Elisa urmă a citi încă o jumătate de oră ; după aceea, d. Villers îi dictă, apoi se începu lecţiunea de istorie, de geografie, de matematică, şi-n sfîrşit el plecă, lăsînd pe

il sortit, laissant Elise moins ennuyée qu'autrefois. M-me Perrois vint aussi. M. Duhé, d'après le désir de sa défunte moitié, avait parlé avec eux; ils devaient tous venir enseigner Mademoiselle Elise, qui prenait toujours le nom de Duhé pour son véritable nom.

Avant de mourir, sa mère avait révélé ce secret à Paule, et lui avait recommandé, ainsi qu'à son mari, de ne pas le dire à Elise jusqu'à l'époque de son mariage. Paule se gardait bien d'en parler à quelqu'un. Son esprit vif, enjoué, un peu porté à l'étourderie, était cependant assez docile et sage pour comprendre qu'un secret était une chose très sérieuse et qu'il fallait le tenir.

Peu à peu, notre jeune élève, avec des efforts, pénible quelquefois, réussit à ne plus s'ennuyer à la leçon.

Un jour, Paule et Elise se retrouvaient dans leur jardin. Paule, comme autrefois, arrosait le jardin et chantait. Elise, assise sur un banc, dans le bosquet, la tête appuyée sur la main, le coude sur la table, réfléchissait.

— A quoi penses-tu, ma chère? demanda Paule.

— Je pense à ce que je ne puis comprendre: que voit-on, que trouve-t-on dans les livres?

— Ma chére amie, on y trouve ce que tu as perdu depuis longtemps le plaisir de penser, et puis le contentement.

Elisa mai bine dispusă decît altădată. D-na Perois a venit de asemenea. După dorința răposatei, d.Duhé vorbise cu dînșii; ei trebuiau să vină amîndoi pentru a instrui pe d-șoara Elisa, care tot încă credea că Duhé este adevăratul ei nume.

Înainte de moarte, d-na Duhé descoperise Paulei secretul, dar i-a recomandat ei, ca și bărbatului său, de a nu zice nimic Elisei pînă la timpul cînd va fi să se căsătorească. Paula avea grijă de a n-o spune nimerui. Spiritul ei viu, zglobiu, puțin zburdalnic, era totuși destul de supus și înțelept pentru a pricepe că un secret este ceva prea serios și trebuie păzit.

Puțin cîte puțin, tînăra elevă dîndu-și o silință dureroasă cîteodată, izbuti ca să nu i se mai urască lecțiunile.

Într-o zi, Paula și Elisa ședeau în grădinița lor. Paula, ca și altădată, stropea florile și cînta. Elisa, șezînd pe o laviță în foișor, cu capul răzemat pe mînă, cu cotul pe masă, se gîndea.

— La ce te gîndești, dragă? o întrebă Paula.

— Mă gîndesc la ceea ce nu pot înțelege: oare ce este, ce se găsește în cărți?

— Scumpa mea amică, acolo se găsește ceea ce tu ai pierdut de mult; plăcerea de a cugeta, și apoi mulțumirea.

XIV. LÉON

Déjà depuis deux ans, Paule n'avait pas vu son frère; il devait avoir seize ans; il sortait de chez le serrurier. Paule lui écrivit; il répondit que Roch, après lui avoir donné un très bon certificat, le renvoyait puisque le temps d'apprentissage était passé, et qu'il ne savait où aller.

Paule en parla à Elise, qui résolut de demander à son père la permission d'amener Léon à la campagne.

M. Duhé lui répondit avec indifférence:

— Tu me demandes une chose qui peut bien se faire; qu'il reste tant qu'il lui plaira; pour moi, peu m'importe.

— Oh! merçi, papa, merçi! Vous êtes trop bon! Merçi.

Elise annonça la bonne nouvelle à Paule; celle-ci l'en remercia et courut répondre à Léon; il ne tarda pas à arriver, une malle sur le dos.

C'était un enfant aux cheveux blonds, au teint bronzé, aux yeux bleus, grands et brillants; sa taille était leste, gracieuse; il était très fort et très haut pour son âge.

Il arriva, chantant. Paule lui

XIV. LEON

Au trecut doi ani de cînd Paula nu văzuse pe fratele ei; el trebuia să fie de șesesprezece ani, și ieșea atunci de la lăcătuș. Paula i-a trimis o scrisoare; dînsul a răspuns că Roch îi dete un foarte bun certificat, dar nu putea să-l mai ţină ca ucenic, isprăvindu-se timpul de învăţătură, și astfel el nu știa încotro să apuce.

Paula a spus aceasta Elisei, care s-a și hotărît a cere de la tatăl său voie de a aduce pe Leon la ţară.

D. Duhé răspunse cu nepăsare:

— Îmi ceri un lucru foarte cu putinţă; să stea aice cît îi va plăcea; mie puţin îmi pasă.

— O, mulţumesc, tată, mulţumesc! Ești atît de bun! Mulţumesc.

Elisa a împărtășit vestea cea bună Paulei, care, recunoscătoare, a și alergat a răspunde lui Leon. Acesta n-a zăbovit a sosi, cu un cufăr pe spate.

Era un băietan cu păr blond, cu o faţă smeadă, cu ochi albaștri, mari și strălucitori, cu o talie subţire și graţioasă, prea tare și prea înalt pentru vîrsta sa.

El a sosit cîntînd. Paula îi sări

sauta au cou, sans aucune façon; mais ce monsieur lui en voulut, parce qu'elle avait fait tomber sa casquette, une casquette bleu, neuve et si jolie! Elise lui serra la main; il leva sur elle ses yeux malicieux:

— Serons-nous amis? dit-il. Peut-être!

Paule éclata de rire.

— Es-tu drôle! On croirait que tu viens de Chine, avec tes yeux et ta casquette sur le milieu de la tête!

— Mademoiselle ma sœur, je vous en prie, finissez vos observations vexantes; elles me blessent et m'ennuient.

— Ah! Ah! Toi, tu ne t'ennuies jamais!

— Voilà ce que c'est quand on est toujours gai; on ne vous croit plus même quand êtes vous ennuyé, dit Elise.

— Oui, risposta Léon souriant d'un air moqueur; c'est qu'à notre âge on ne s'ennuie jamais.

— Et pourtant vous disiez tout-à-l'heure que vous vous ennuyez?

— Ah! C'est que ma sœur est si habile; quand elle s'y met, elle ennuie tout le monde!

Tous éclatèrent de rire.

Telle fut l'arrivée de *Monsieur Léon*. Il était malin, vif, intelligent. Elise était enchantée; elle admirait son entrain, sa gaîté et son zèle au travail.

M. Villers recommença à parler

la gît fără nici o ceremonie, dar domnişorul s-a cam supărat, fiindcă această săritură i-a dat jos şapca, o şapcă albastră, nouă şi atît de nostimă! Elisa îi strînse mîna. El ridică asupra-i ochii săi cei zglobii şi zise:

— Fi-vom prieteni? Poate!

Paula pufni de rîs.

— Poznaş mai eşti! Ar crede cineva că vii din China, cu aceşti ochi rotunzi şi cu şapca pe ceafă!

— Cuconiţă soră, te rog a înceta cu observaţiunile d-tale cele atingătoare; mă atingi şi mă plictiseşti.

— A! a! Tocmai tu nu te plictiseşti niciodată!

— Iată ce vrea să zică a fi cineva totdeauna vesel; nimeni nu te mai crede chiar cînd eşti plictisit, zise Elisa.

— Da, răspunse Leon cu un aer mucalit. Vezi că la vîrsta noastră nu se ştie ce-i plictiseala.

— Şi totuşi d-ta ziceai acuş că te plictiseşti?

— A! Vezi că soru-mea e atît de meşteră, cînd îi vine aşa ceva în cap, încît plictiseşte toată lumea.

Toţi au izbucnit într-un rîs.

Aşa a fost sosirea *Domnului Leon*. Era un băiat drăcos, zglobiu, deştept. Elisa s-a bucurat mult; ea admira voiciunea lui, veselia şi tragerea de inimă la muncă.

D. Villers re-ncepu a vorbi Pau-

à Paule de son mariage; elle s'y opposa, parce que, disait-elle, Elise, restée seule, pourait redevenir ce qu'elle avait été: *Mademoiselle Maussade*.

— Elle est encore trop faible, monsieur, croyez-moi; si je la quitte, elle recommencera à bouder, à s'ennuyer; non, non, je ne la quitterai jamais.

— Comment! Vous ne vous marierez jamais?

— Peut-être, monsieur; je l'espère.

— Qu'espérez-vous?

— Que je ne me marierai pas; je ne veux pas abondonner ma pauvre sœur, même si elle se marie, je l'aiderai à soigner ses enfants, à être une bonne ménagère.

— Mais, ma pauvre enfant, votre jeunesse perdue!

— Oh! Non, monsieur; ne me plaignez pas! Léon se mariera, je l'aiderai aussi; je suis si gaie, si heureuse! Non, c'est résolu, je ne me marierai jamais.

— Puisque vous ne voulez pas, je vous laisse faire; mais c'est drôle! Je vais en parler à Elise.

Il s'en alla; à la porte d'Elise, il rencontra Léon, qui aborda le vieillard en demandant:

— A quand les noces de Paule?

— Taisez-vous, mon ami, vous...

— Comment donc! Je vous dis...

— Taisez-vous; écoutez-moi: Paule ne veut pas se marier...

— Allons donc! C'est stupide! Paule le veut bien, je le sais...

lei despre măritiş. Ea se opuse, căci — zicea dînsa — Elisa remînînd singură ar putea să se-ntoarcă a fi ca mai-nainte: *Domnişoara Ursuza*.

— Ea este încă atît de slabă, d-le, crede-mă; dacă eu voi părăsi-o, ea va re-ncepe a se bosumfla, a se plictisi; nu, nu, eu nu voi părăsi-o niciodată.

— Cum? Nu te vei mărita niciodată?

— Poate, d-le; sper.

— Ce speri d-ta?

— Că nu mă voi mărita niciodată. Nu vreau să părăsesc pe săraca mea soră; şi chiar dacă ea se va mărita, eu o voi ajuta a-şi creşte copiii şi a fi o bună gospodină.

— Dar, sărmană copilă, îţi vei pierde tinereţile!

— O, nu, d-le! Nu mă plînge! Leon se va însura; îl voi ajuta şi pe dînsul; eu sînt atît de veselă, atît de fericită! Nu, s-a hotărît, eu nu mă voi mărita niciodată.

— Fiindcă nu vrei, eu te las în pace, însă e ciudat! O voi spune Elisei.

El s-a dus spre uşa Elisei, dar a întîlnit pe Leon, care întîmpină pe bătrîn cu întrebarea:

— Cînd dară nunta Paulei?

— Taci, amice, d-ta...

— Ce d-ta! Eu întreb...

— Taci şi ascultă-mă; Paula nu vrea să se mărite...

— A! Asta-i o prostie! Paula vrea, eu ştiu bine...

— Mais écoutez-moi donc! laissez-moi finir...

— Mais finissez donc une fois!

— Comment voulez-vous que je finisse, quand vous m'interrompez à chaque mot? Ecoutez: j'ai parlé tantôt avec Paule elle-même; elle m'a déclaré qu'elle ne veut pas se marier; ça, elle me l'a dit nettement, non, non, et non, sur tous les tons!

— Eh bien, moi, je vous dis, je m'y mettrai; elle se mariera et voilà tout!

— Ecoutez, monsieur; Paule peut se marier; elle est encore jeune, elle a du temps devant elle; marions d'abord Elise; une fois mariée, pas de danger qu'elle retombe dans son humeur maussade. Mais, jusqu'alors, laissons-lui sa Paule, qui...

— Très bien jugé! Bravo! Hourra pour M. Villers! s'écria Léon, en battant des mains. Hourra!

M. Villers entra chez Elise; elle était seule, elle lui sourit; le vieil ami lui parla, et, quand il sortit de chez elle il paraissait satisfait.

Pendant ce temps, que devient M. Duhé? Il était dans son laboratoire de chimie, fort occupé à ôter l'air d'un certain vase. Sans penser à sa fille, ni à sa femme, il finissait l'opération, quand on frappa à la porte. Il fut surpris, car personne ne venait le visiter dans son réduit,

— Dar ascultă-mă, lasă-mă să sfîrşesc.

— Sfîrşeşte dară o dată!

— Cum vrei să sfîrşesc, dacă-mi tai mereu vorba? Ascultă: eu am vorbit chiar acum cu Paula; ea mi-a spus hotărît că nu vrea să se mărite; da, mi-a spus-o limpede: nu, nu, şi nu pe toate tonurile!

— Ei bine, eu, aşa cum mă vezi, o să pui lucrurile la cale; ea se va mărita, şi s-a isprăvit socoteala!

— Ascultă, d-le; Paula poate să se mărite; ea este încă tînără, timpul nu-i pierdut; să măritām dintîi pe Elisa; odată măritată, e sigur că ea nu se va mai face iarăşi posacă, dar pînă atunci să-i lăsăm pe Paula...

— Bine judecat! Bravo! Să trăiască d. Villers! strigă Leon aplaudînd. Bravo!

D. Villers intră la Elisa, care era singură; ea îi zîmbi; bătrînul i-a vorbit şi, la plecare, părea a fi mulţumit.

În acest interval, ce se face oare cu D. Duhé? El şedea în laboratorul său de chimie, foarte ocupat a scoate aer dintr-un vas oarecare. Fără a se gîndi la fie-sa, nici la nevastă, el îşi isprăvea operaţiunea, cînd se auzi o bătaie la uşă. Mirat de aceasta, căci obicinuit nimene nu-l vizita în ascunzătoarea

mais, tout de même, il ouvrit. Léon entra.

— Que veux-tu, mon garçon?

— Monsieur, je voulais vous prier de m'accorder une faveur.

— Hein? Laquelle?

— Laissez-moi partir d'ici; ma sœur y restera tant que vous voudrez.

— Mais va, va donc! T'ai-je retenu, moi?

— C'est que...

— Eh bien, quoi! Parle.

— J'ai peur... que... mademoiselle Elise ne veuille pas me laisser partir; et moi, je veux entrer chez Pinet le serrurier.

— Ah! ça! Elise ne veut pas! Nous verrons!

Il se leva, sortit, très vite, entra chez Elise et lui décocha:

— Ah! Tu ne veux pas laisser Léon partir?

— Moi papa? Oui, en vérité, cela me fait de la peine; c'est lui qui est parvenu à m'égayer; mais...

— Tais-toi! Il faut qu'il parte, tout de suite; va, Léon, va; et vous mademoiselle, essuyez vos larmes, entendez-vous?

— Oui, papa...

M. Duhé sortit, suivi de Léon.

Elise était, pas complètement, mais très sensiblement changée. Elle ne prenait plus, comme jadis, tout en noir, mais souvent elle pensait à sa mère, et elle pleurait. C'est alors que Léon et Paule lui donnaient du courage, l'amusaient, la

sa, el totuși deschise ușa. Intră Leon.

— Ce vrei, băiete?

— D-le, aș vrea să-ți cer o favoare...

— Hm! Bunăoară?

— Dă-mi voie să plec de aice; soru-mea va rămînea cît îți place.

— Du-te dară, du-te; te-am oprit eu?

— Nu, dar...

— Ce dar? Spune.

— Mi-e teamă că... că... domnișoara Elisa nu vrea să mă lase să plec, și eu vreau să mă bag la lăcătușul Pinet.

— Dec! Elisa nu vrea? Vom vedea.

El se sculă, ieși foarte iute, intră la Elisa și-i zise brusc:

— Cum? Tu nu lași pe Leon să plece?

— Eu, tată? Da, în adevăr, mi-ar părea rău, căci numai el a izbutit să mă mai înveselească; însă...

— Taci! El trebuie să plece îndată; du-te, Leon, du-te; iar d-ta; d-șoară, șterge-ți lacrimile; auzitu-m-ai?

— Da, tată...

D. Duhé ieși, urmat de Leon.

Caracterul Elisei se schimbase, foarte mult, dacă nu de tot. Ea, nu mai vedea numai negru împrejurul său, dar adesea se gîndea la mumă-sa și plîngea. Tocmai atunci Leon și Paula o încuragiau, o înve-

faisaient rire. Grâce à eux, elle commençait à comprendre qu'on devait s'amuser soi-même en amusant les autres, excepté quand on a du vrai chagrin.

Elise donc regrettait ce diablotin de Léon. Paule entra chez elle.

— Que vois-je, mon Elise? Tu pleures!

— Oui, je pleure à cause de Léon, qui nous quitte.

— Ha! Ha! Voyons, tu es drôle!

— Tu as raison; aussi, je ne pleure plus; c'est bête! Descendons, et que je lui fasse mes adieux, veux-tu?

— Oui, allons!

Après avoir essuyé ses yeux, Elise commença à sourire.

Elles descendirent et rencontrèrent Léon, qui était prêt à partir.

— Voyons, Léon, dit Paule avec son sourire; sais-tu? Elise a pleuré pour toi!

— Oh, mademoiselle Elise, est-ce possible? Ha! Ha! Riez donc...

— Paule, ris donc, toi! dit Elise.

— Ris, Elise, répondit Paule.

— Eh, eh! Je vois que vous n'avez pas envie de rire. Au revoir donc, et c'est alors que nous rirons bien!

Elise, sans répondre, lui serra la main. Paule l'embrassa en souriant et, se retournant vers Elise:

— Ma sœur, tu dois être ennuyée; veux-tu t'amuser?

— Non, suis-moi, je veux monter à ma chambre.

seleau, o făceau să rîdă. Mulțumită lor, ea începu a înțelege că omul e dator să petreacă el însuşi ca să petreacă şi alţii, afară numai cînd îl împiedică o adevărată întristare.

Elisa regreta dară pe zglobiul Leon. Paula intră la dînsa.

— Ce văz, dragă Eliso? Tu plîngi?

— Da, plîng din cauza lui Leon, care vrea să plece.

— Ha, ha! Ştii că eşti poznaşă!

— Ai dreptate; nu voi mai plînge, e o nebunie! Haide în curte, ca să-i zic cale bună; nu-i aşa?

— Da, haide!

Elisa şi-a şters lacrimile şi începu a zîmbi.

Ele ieşiră şi întîlniră pe Leon, care era gata să plece.

— Să vezi ceva, Leon, zise Paula cu surîsul ei; ştii tu că Elisa a plîns pentru tine?

— O, d-şoară Eliso, este cu putinţă? Ha, ha, acuma să rîzi dară...

— Paulo, rîde-i tu, zise Elisa.

— Rîde, Eliso! Răspunse Paula.

— De, de! Eu văd că D-voastre nu aveţi poftă de a rîde. Aşadară la revedere, şi atunci noi vom rîde bine!

Elisa, fără a răspunde, îi strînse mîna. Paula îl îmbrăţişă zîmbind şi întorcîndu-se apoi către Elisa:

— Soro dragă, ţie ţi-o fi urît; vrei să ne jucăm?

— Nu; haide cu mine; mă duc în odaie.

XV. SACRIFICE DE PAULE

Paule avait déjà dix-neuf ans, Elise dix-huit; toutes les deux étaient jolies, mais l'une était noble, l'autre ne l'était pas; l'une était riche, l'autre pauvre.

Elise devait se marier. Le neveu de M. Villers, le baron de Forlis, jeune magistrat, demanda sa main, d'après le désir de son ancien tuteur, M. Villers, Elise, qui était timide, rougit à ce mot: *demande en mariage;* son père, qui lui apportait la nouvelle, lui ordonna d'accepter.

— Papa, je veux bien accepter, mais... je ne l'ai pas vu, je ne le connais pas, de sorte que...

— Tais-toi; je te dis, accepte.

— Eh! Mon Dieu, j'accepte! Mais montrez-le moi...

— Tais-toi, il va t'être montré demain.

— Oui, oui, j'y consens; je vais voir.

Le père sortit, laissant sa fille consternée.

«Que veut dire cela? pensa-t-elle. Papa est drôle! Je ne comprends pas du tout cette manière d'agir. Il ne m'aime pas trop, papa, mais...»

On frappa à la porte.

— Entrez!

XV. SACRIFICIUL PAULEI

Paula avea deja nouăsprezece ani, Elisa şaptesprezece amîndouă erau frumuşele, dar una era nobilă; celalaltă nu; una era bogată, cealaltă săracă.

Elisa urma să se mărite. Nepotul d-lui Villers, baronul de Forlis, un tînăr magistrat, o ceru în căsătorie, după dorinţa d-lui Villers, care-i fusese epitrop. Elisa, care era sfiicioasă, roşi la această vorbă: *cerere în căsătorie;* tată-său, care îi aduse-se vestea, îi porunci să primească.

— Bine, tată, eu primesc, dar... eu nu l-am văzut, nu-l cunosc, aşa că...

— Să taci, îţi zic, şi primeşte.

— O, Doamne! Primesc, dară! Însă arătaţi-mi-l...

— Să taci; îl vei vedea mîine.

— Bine, bine, mă-nvoiesc; voi vedea.

Tatăl a ieşit, lăsînd pe fiică-sa uluită.

„Ce să fie asta? se gîndea dînsa; tata e ciudat! Eu nu înţeleg deloc acest chip de a lucra. Tata nu prea mă iubeşte, dar..."

Se auzi bătaia la uşă.

— Intră!

Paule passa sa tête à travers la porte entr'ouverte.

— J'ai à te parler sérieusement, Elise...

— Entre, je suis libre.

Paule entra, fermant la porte à clef et à double tour.

— Que signifie cela? demanda Elise étonnée.

— Chut! dit Paule, en lui mettant un doigt sur la bouche; chut! Personne ne peut nous entendre? ajouta-t-elle, en regardant de tous les côtés avec précaution. Bien sûr?

— Non! Personne! Mais quoi? que veux-tu me dire?

Paule s'assit près d'Elise, lui prit les mains, et lui dit:

— Ne t'effraye pas, mon amie, ma sœur; écoute-moi, et avec calme, avec sang-froid; tu vas te marier?

— Oui; c'est décidé.

— Eh bien! prépare-toi à entendre... un secret.

Paule dit cela d'un air si mystérieux qu'Elise eut peur.

— Ah! mon Dieu! fit-elle.

— Chut! Pas de frayeur, pas de peur! Ecoute... Tu n'es pas la véritable fille de M. Duhé.

— Ah! s'écria Elise, et comme foudroyée, elle tomba évanouie sur le parquet.

Paule, effrayée, n'osait crier, ni appeler; elle regarda de tous côtés; sur la cheminée, elle apperçut un flacon d'Eau de Cologne, le prit et le mit sous le nez de la pauvre fille;

Paula își scoase capul prin crăpătura ușei.

— Aș vrea să-ți vorbesc ceva serios, Eliso...

— Intră; sînt singură.

Paula intră, închizînd și întorcînd de două ori cheia.

— Ce însemnează aceasta? întrebă Elisa mirată.

— Ts! zise Paula, punîndu-i un deget pe gură, ts! Oare nu ne aude nimenea? Ești sigură? adaose ea, uitîndu-se de giur în giur cu îngrijire.

— Nu, nimenea. Dar ce e? Ce vrei să-mi spui?

Paula se așeză lingă Elisa, ii luă mîinile și îi zise:

— Nu te speria, draga mea, sorumea; ascultă-mă dar cu liniște, cu sînge rece; tu ai să te măriți?

— Da; e hotărit.

— Ei bine; pregătește-te a afla... un secret.

Paula zise aceasta cu un ton așa de miserios, încît Elisa simți fiori.

— Ce-i, Dumnezeule! exclamă ea.

— Ts! Nici o groază, nici o frică! Ascultă... Tu nu ești adevărata fiică a d-lui Duhé.

— Ah! strigă Elisa și ca fulgerată căzu leșinată pe pămînt.

Paula, speriată, nu cuteza să strige sau să cheme pe cineva; ea se uită în toate părțile; pe sobă ea zări un borcănaș cu apă de colonie, îl luă și-l puse la nasul bietei copile,

celle-ci, peu à peu, revint à elle, et, se jetant au cou de son amie, elle sanglota.

— Calme-toi, mon Elise, sans quoi je ne te dirai plus rien; calme-toi.

— Ah! Tu as encore à me dire? Ah! Paule, c'est terrible ce que tu viens de me dire! Moi, qui porte son nom, qui vis dans sa maison, qui le nommais: papa, je ne suis pas sa fille! Ah! il est trop bon pour moi, trop bon. Il aurait dû me renvoyer, me rejeter; qu'étais-je pour lui? Rien qu'une charge inutile! Rien qu'un fardeau pesant! Pas vrai, ma Paule?

— Non, Elise! Ne dis pas cela! Il a été bon, c'est vrai, mais c'était son devoir, de vous loger, vous nourrir, vous aimer enfin, et vous, vous devez lui être reconnaissante, au lieu de le blâmer...

— Je ne le blâme pas; mais, je ne peux pas... comment lui exprimer ma reconnaissance? Je crois que je n'oserai le voir, le regarder...

— Pourquoi, mon amie?

— Oh! C'est pénible pour moi, Paule!

— Oui, tu as raison; c'est triste! Mais que veux-tu? Il faut se soumettre à la volonté de Dieu.

— C'est vrai! Mais, dis-moi, qui a été mon vrai père?

— M. d'Atale, le célèbre avocat. Il est mort, laissant ta mère veuve avec toi, qui n'avais qu'un an.

care puţin cîte puţin şi-a venit în fire şi, aruncîndu-se la gîtul amicei sale, începu a boci.

— Linişteşte-te, Eliso dragă, căci altfel eu nu-ţi voi mai spune nimic; linişteşte-te.

— Cum? Ai să mai spui ceva? O, Paulo, e grozav ceea ce tu mi-ai spus! Eu, care port numele lui, eu care trăiesc în casa lui, care îi ziceam „tată", eu nu sînt fiica sa! O, dînsul e prea bun pentru mine, prea bun! El ar fi trebuit să mă alunge, să mă gonească; ce sînt eu pentru dînsul? Nimic decît o sarcină nefolositoare, o grea povară! Nu-i aşa, dragă Paulo?

— Nu, Eliso, să nu vorbeşti astfel. El a fost bun, în adevăr, dar aceasta era datoria sa, a te adăposti, a te nutri, a te iubi în sfîrşit, şi d-ta trebuie să-i fii recunoscătoare, în loc de a-l ţine de rău...

— Eu nu-l ţin de rău, dar nu poci... cum să-i arăt recunoştinţa mea? Îmi va fi ruşine în faţa lui. Crez că nu voi îndrăzni să-l văz, să-l privesc...

— De ce scumpa mea?

— O! E atît de greu pentru mine Paulo!

— Da, ai dreptate, e trist; dar ce vrei! Trebuie să ne supunem voinţei lui Dumnezeu.

— Aşa e; spune-mi însă cine a fost adevăratul meu tată?

— D. d'Atale, celebrul avocat. El a murit, lăsînd pe mama ta văduvă cînd erai abia de un an.

— Ah! L'avocat! M. d'Atale! Oui, je me rappelle; ma mère allait chaque Dimanche déposer une couronne et pleurer sur la tombe d'un avocat, d'Atale, au cimetière du village. Quand je demandais pourquoi elle pleurait, elle me répondait: „C'est la tombe d'un ami". Ah! C'est la tombe de mon père!

— Oui, tout juste; vous irez, accompagnée de moi, chaque Dimanche, poser une couronne et laisser couler une larme sur le tombeau de votre père.

— Oh! oui, oui; dès Dimanche prochain, je commencerai. Et toi, ma Paule? Parlons de toi; tu te maries, hein?

— Non, répondit Paule, en baissant la tête.

—Comment, non? Mais si, avec Thomas, ce brave fermier; n'est-ce pas, ma chérie?

— Non, tu te trompes; non, du tout.

— Du tout? Ah! Tu veux me faire une surprise! Mais non, je veux être ta «demoiselle d'honneur», moi.

— Oh! non, Elise, je t'assure que je ne me marie pas; je ne veux pas, et je ne peux pas.

— Tu ne veux pas! Tu ne peux pas! Pourquoi donc?

— Eh! eh! Comme vous êtes curieuse, mademoiselle! Je ne peux pas, vous dis-je; et si vous m'en demandez plus, je me fâche, et je ne dirai plus rien.

— Méchante, tu as encore un se-

— A! Avocatul! D. d'Atale! Da, îmi aduc aminte: mama mergea în fiecare duminică a depune o cunună şi a plînge pe mormîntul unui avocat, d. d'Atale, la cimitirul satului. Cînd eu o întrebam de ce plînge, ea îmi răspundea: „E mormîntul unui amic". A! E mormîntul tatălui meu.

—Da, tocmai aşa, şi în fiecare duminică vei merge şi d-ta cu mine a depune o cunună şi a vărsa o lacrimă pe mormîntul tatălui d-tale.

— O, da, da, vom începe chiar duminica viitoare. Dar, tu, Paulo? Să vorbim de tine, tu te măriţi?

— Nu, răspunse Paula, plecînd capul.

— Cum, nu? Eu ştiu că da, cu Toma, cu acest bun arendaş, nu-i aşa, dragă?

— Nu, te înşeli; nu, deloc.

— Deloc? A! Tu vrei să-mi faci o surpriză! Dar nu, eu vreau să fiu „druşca" ta.

— O, nu, Eliso; fii încredinţată că eu nu mă mărit; nu vreau şi nu poci.

— Nu vrei! Nu poţi! Şi de ce oare?

— De! Cît eşti de curioasă, domnişoară? Ţi-am spus că nu poci, şi dacă mă mai întrebi, mă supăr şi nu-ţi voi mai spune nimic.

— Răutăcioasă! Tu mai ai încă

cret; je te laisse, adieu; je vais dans le jardin, me suis-tu?

— Sans doute; là, es-tu contente?

— Non, je suis fâchée.

Ainsi se passa, dans l'incertitude, un mois. Paule, au lieu d'être gaie, riante comme autrefois, devenait sérieuse et grave. Elise ne savait que penser; elle ne faisait plus de questions, mais elle attendait, espérant que Paule lui révélerait un jour son secret.

Deux mois après, les noces d'Elise devaient avoir lieu. M. Duhé avait parlé à Marc de Forlis à propos du nom vrai de la fiancée; à ce nom illustre d'Atale, le bon jeune homme serra la main de son futur beau-père, et lui dit avec émotion:

— Cher monsieur, croyez-moi, ce n'est ni le nom, ni la fortune de mademoiselle Elise que je recherche; c'est son cœur, sa bonté, son esprit, sa beauté.

— Oh! oh! Ne la louez pas si fort; elle ne réunit pas tant de qualités; elle est, d'abord, maussade.

— Maussade! M-elle Elise! Pardon, monsieur; je l'ai vue gaie, enjouée, riante; en vérité, je l'ai jugée charmante. Maussade! Oh, oh! Mon cher monsieur, vous ne connaissez pas votre fille, écoutez-moi. Hier, je suis venu ici; je trouvai M-elle Elise au jardin avec M-elle Paule; elle disait: „Vois-tu, Paule, comme le monde est beau!

un secret; eu te las, adio, mă duc în grădină; vii şi tu?

— Negreşit; ei! eşti mulţumită?

— Nu, sînt supărată.

Astfel, în nedomerire, s-a strecurat o lună. Paula, în loc de a fi veselă şi rîzătoare ca altădată, deveni serioasă şi gravă. Elisa nu ştiu ce să crează; ea n-o mai întreba nimic, dar aştepta, sperînd că într-o zi Paula îi va destăinui singură secretul.

Peste două luni, trebuia să se facă nunta Elisei. D. Duhé vorbise lui Marc de Forlis despre numele cel adevărat al miresei. Auzind acest ilustru nume „d'Atale", simpaticul tînăr strînse mîna viitorului său socru, şi-i zise cu emoţiune:

— Scumpul meu domn, crede-mă, nu pentru numele, nici pentru averea d-şoarei Elisa o voiesc eu, ci pentru inima, pentru bunătatea, pentru spiritul, pentru frumuseţea ei.

— O! O! N-o lăuda aşa de tare; ea nu întruneşte atîtea calităţi; mai întîi dînsa e posacă.

— Posacă! D-şoara Elisa! Iartă-mă, domnule; eu am văzut-o veselă, zglobie, rîzătoare, într-un cuvînt drăguţă. Posacă! Ce idee! D-ta, scumpul meu domn, nu-ţi cunoşti pe fiica d-tale. Ieri, venind aci, eu găsii pe d-şoara Elisa în grădină cu d-şoara Paula; ea zicea: „Vezi tu, Paulo, cît de frumoasă e lumea! Eu nu poci să mă mai

Je ne puis plus m'empêcher de l'admirer et de dire: Dieu est si bon!"

— Que me dites-vous là? Elle a changé, alors! Dans son enfance, elle était insupportable, elle avait un caractère odieux.

— Que m'importe le passé, mon cher monsieur? C'est le présent qui m'intéresse.

— Et l'avenir. Très-bien; ainsi, la chose est décidée?

— Très-sûr; c'est conclu.

Elise passait ses jours à attendre que son amie lui dévoile l'énigme de son mariage. Mais Paule, qui avait ses raisons à elle, ne dit rien, jusqu'après les noces de sa sœur, à laquelle elle s'était entièrement dévouée.

Les noces se firent donc, avec peu de pompe. Paule, qui était la dame de compagnie de la mariée, la vêtit élégamment et, après l'avoir embrassée, elle lui dit:

— Je te félicite, mon Elise; sois heureuse, vis heureuse, et, ajouta-t-elle en soupirant, accorde-moi une grâce.

— Laquelle, Paule? Parle; je veux accomplir ton désir, puisque, si je suis heureuse, c'est à toi que je dois mon bonheur.

— Eh bien, permets-moi de ne jamais te quitter; laisse-moi vivre et mourir près de toi! Je soignerai tes enfants, ton ménage, et je serai si heureuse!

— Je le voudrais bien, ma pauvre Paule; mais tu dois te marier,

stăpînesc de a o admira şi de a zice: D-zeu e aşa de bun!"

— Ce-mi tot spui d-ta! Se vede că ea nu mai este aceeaşi! În copirărie, era nesuferită, avea un caacter odios.

— Ce mă priveşte trecutul, iubite d-le! Numai prezentul mă interesează.

— Şi viitorul. Prea bine; atunci lucrul s-a hotărît?

— Negreşit, e isprăvit.

Trecea zi după zi, şi Elisa tot aştepta ca amica sa să-i dezvăluias că enigma de ce nu vrea să se mărite. Paula însă, care îşi avea cuvintele sale, nu-i zicea nimic, pînă după nunta Elisei, a surorii căreia i se devotase cu totul

Nunta dară se făcu, fără multă pompă. Paula, care era druşca miresei, o îmbrăcă elegant şi, după ce a îmbrăţişat-o, îi zise:

— Te felicit, dragă Eliso; fii norocită, trăieşte norocită, şi-adaose ea suspinînd — fă-mi o graţie.

— Ce fel de graţie, Paulo? Vorbeşte; vreu să-ţi împlinesc dorinţa, căci dacă sînt norocită, norocirea mea ţi-o datoresc numai ţie.

— Ei bine, dă-mi voie de a nu te părăsi niciodată, lasă-mă să trăiesc şi să mor lîngă tine! Eu voi purta grijă de copiii tăi, de casa ta, şi voi fi aşa de fericită!

— Eu aş opri-o cu dragă inimă, sărmană Paulo, dar tu trebuie să

et alors, tu devras avoir ton chez toi.

— Non, écoutez-moi; puisque je vous aime, je dois vous révéler mon secret. Oui, je veux vous suivre partout, ne pas vous quitter; je ne me marierai jamais; je vous en prie, laissez-moi le faire! Si vous m'aimez, laissez-moi!

— Bonne, généreuse Paule! Non, non; je ne puis m'y décider; je ne veux pas que tu te sacrifies pour moi.

— Oh! Elise, je t'assure que... que je ne... me sacrifie pas; oui, cela me coûte un peu, car j'aimais Thomas; mais toi! Je t'aime dix fois, et cent fois mieux!

Et Paule commença à pleurer.

— Tu vois? dit Elise. Oui, cela te coûte cher, ma bonne, ma chère Paule; et je ne veux pas, non, je ne veux pas!

— Tu me refuses? C'est mal! Oh! Tu ne m'aimes pas...

— Je t'aime, ma chère Paule, et c'est précisément pour cela...

— Ah! ah! c'est précisément pour cela que vous me faites de la peine, mademoiselle?

— Eh! voilà que tu ris, tu n'est plus fâchée; mais en vérité, je crains... je... mon Dieu!

— Voyons, ma petite Elise, écoute-moi; montre-moi que tu m'aimes, je t'en prie! Fais-moi ce plaisir, ma chère Elise! Ah! Voilà M. Marc qui arrive; parle-lui de moi et... prie-le de me retenir, je t'en supplie!

te măriţi, şi atunci vei avea gospodăria ta.

— Nu, ascultă-mă; fiindcă eu te iubesc, cată să-ţi descopăr taina mea. Da, eu vreau să-ţi urmez pretutindeni, să nu te părăsesc; nu mă voi mărita niciodată; te voi ajuta, te voi asculta; O! rogu-te, dă-mi voie! Dă-mi voie, dacă mă iubeşti!

— Bună, generoasă Paulo! Nu, nu, nu mă poci hotărî la aceasta; nu voiesc ca tu să te jertfeşti pentru mine.

— O! Eliso! Te asigur că... că eu... nu mă jertfesc; da, aceasta nu mă costă nimic, căci eu iubeam pe Toma, dar pe tine te iubesc de zece, de o sută de ori mai mult.

Şi Paula începu a plînge.

— Ei, vezi? zise Elisa. Da, aceasta te costă mult, scumpa mea, iubita mea Paulo; şi eu n-o voiesc, nu, n-o voiesc!

— Mă respingi? Faci rău! O, tu nu mă iubeşti...

— Te iubesc, dragă Paulo, şi tocmai de aceea...

— Da! Şi tocmai de aceea, d-şoară, îmi faci rău?

— O, acum tu rîzi, tu nu te mai superi; dar, în adevăr, eu mă tem... eu... o, Doamne!

— Lasă, mititica mea, ascultă-mă; te rog arată-mi că mă iubeşti! Fă-mi această plăcere, dragă Eliso! A! Iată soseşte d. Marc; vorbeşte-i de mine... şi... roagă-l, roagă-l să mă primească!

Paule sortit en courrant; Marc entra, et, levant ses beaux yeux bruns, pénétrants, sur sa fiancée, il lui dit:

— Vous êtes prête, ma... madame?

— Oui, monsieur; je suis prête à vous suivre. Seulement...

— Quoi? Vous avez besoin de quelque chose? Parlez, Elise; parlez.

— Mon ami, je voudrais... oh! Non! Cette pauvre Paule! Hélas! quand j'y pense! Non, non, je ne peux pas!

Elise cacha sa tête dans ses mains; quelques larmes coulèrent entre ses doigts. Marc s'avança vers elle, lui prit les deux mains, les serra, et lui dit:

— Elise! Ayez confiance en moi, parlez-moi franchement; je vous aime, Elise, et vos larmes m'affligent.

— Merçi, Marc; mon chagrin est grand. Asseyez-vous, et écoutez-moi. J'étais enfant; car comment puis-je me nommer? Je n'avais que douze ans. Hélas! Depuis que je me connais, j'étais d'un naturel détestable; je vous l'avoue, à vous, mon véritable ami. Oui, mon cœur gâté par ma chère et pauvre maman, qui m'obéissait comme une esclave, qui me laissait faire toutes mes volontés, s'endurcit tellement que je ne pouvais plus comprendre ni l'amour filial, ni l'amour de l'étude, ni la bonté de Dieu, ni rien, rien; j'étais comme un corps

Paula ieşi în fugă; Marc intră şi, rădicînd frumoşii săi ochi căprii şi pătrunzători asupra miresei sale, îi zise:

— Eşti gata, dr... doamnă?

— Da, domnule, sînt gata să-ţi urmez; numai...

— Ce-i! Ai vreo trebuinţă? Vorbeşte, Eliso, vorbeşte.

— Amicul meu, eu aş vrea... dar nu. Această sărmană Paula, cînd mă gîndesc numai... nu, nu, nu vreu!

Elisa îşi ascunse capul în mîini; cîteva lăcrimi îi curseră printre degete. Marc înaintă spre ea, îi luă amîndouă mîinile, le strînse, şi-i zise:

— Eliso! Aibi încredere în mine, vorbeşte deschis, eu te iubesc, Eliso, şi lacrimile d-tale mă întristează.

— Îţi mulţumesc, Marc; mălmirea mea e mare. Şezi şi ascultă-mă. Eram copil; căci cum altfel să zic. N-aveam decît 12 ani. Din nenorocire, de cînd mă cunosc, aveam un caracter detestabil, ţi-o mărturisesc d-tale, adevăratului meu amic. Da, regăsită de către sărmana şi scumpa mamă, care mi se supunea ca o roabă şi mă lăsa să-mi fac toate gusturile, inima mea se împietri astfel încît eu nu puteam înţelege nici amorul filial, nici amorul de studii, nici bunătatea lui Dumnezeu, nici nimic, nimic; eram ca un corp fără suflet. Nu iubeam

sans l'âme. Je n'aimais rien, je désirais tout, on me donna tout; on me mena partout où je voulais. Hélas! Mon caractère ne changeait pas! Ma mère mourut; ce coup fatal, me perçant comme une flèche empoisonnée, me fit sentir que c'est moi qui ai causé sa mort. Oh! C'était vrai, bien vrai!

— Qui vous a donc transformé ainsi?

— Voici où je voulais arriver, tout juste; c'est elle, c'est Paule.

— Paule! Cette jeune enfant, une orpheline, privée de tout en ce monde?

— Oui, c'est elle; je lui dois mon bonheur, ma gaîté, mon cœur, ma vie; ah! comment la récompenser? Et, figurez-vous que, après m'avoir rendue heureuse, elle veut se sacrifier pour moi!

— Comment donc? Expliquez-moi; se sacrifier! Mais comment? Est-il possible? Comment?

— Elle veut ne jamais se marier, pour ne plus me quitter, pour soigner mon ménage, pour se dévouer à nous; que pensez-vous de cela! Faut-il lui permettre...

— Mais oui, mais oui!

— C'est que, voyez-vous, Marc, cela m'afflige un peu; c'est un peu égoïste, oui; mais que voulez vous! Cette pauvre Paule! Elle se sacrifie pour moi! Elle pleurait, je l'ai bien vue, tantôt, en parlant de Thomas, qu'elle aime bien, et...

nimic, dar doream tot, şi mi s-a dat tot, am fost dusă pretutindeni unde voiam. Vai! Caracterul meu nu se schimba. Mama a murit; această lovire fatală, străpungîndu-mă ca o săgeată înveninată, mă făcu să simţ că eu fusei cauza morţii sale. Şi aşa a fost, ah, aşa a fost în adevăr!

— Cine dară te-a transformat astfel?

— Tocmai la asta voiam să ajung; dînsa, Paula.

— Paula? Această copilă orfană, lipsită de tot în lume?

— Da, dînsa. Ei îi datoresc eu norocul meu, veselia mea, inima mea, viaţa mea. O! şi cum oare s-o răsplătesc? Căci, închipuieşte-ţi, după ce ea m-a făcut fericită, acuma vrea să se sacrifice pentru mine!

— Cum aşa? Explică-te; a se sacrifica! Dar în ce chip? Să fie cu putinţă? Cum?

— Ea vrea să nu se mărite niciodată, pentru a fi totdeauna lîngă mine, pentru a purta grijă de menajul meu, pentru a se devota nouă. Ce zici despre aceasta? Trebuie oare s-o permit?

— Da, fireşte, da!

— Însă, Marc, cugetă; aceasta mă cam întristează; da, este cam egoist; dar ce-i de făcut? Sărmana Paula! Ea se sacrifică pentru mine! Ea plîngea, am văzut-o bine, plîngea adineaori vorbind de Toma, pe care-l iubeşte mult, şi...

6

— Que faire alors, Elise? Que faire?

— Mais enfin! Puisqu'elle le veut...

— Oui; elle ne nous quittera jamais.

— Merçi, Marc, dit Elise, merçi; pour moi, c'est un bonheur de plus.

— Ce să facem dară, Eliso? Ce să facem?

— În sfîrșit, fiindcă ea vrea...

— Da; ea nu ne va părăsi niciodată.

— Mulțumesc, Marc, zise Elisa; mulțumesc; aceasta mă face și mai fericită.

— Laisse-moi; tu prêches toujours, toi!

— Eh bien, ne te fâche pas! Tu n'a que vingt ans; c'est trop tôt pour le mariage. D'ailleurs, je vais le dire d'abord à Madame.

— Eh! Tu l'appelles madame à présent?

— Hélas! oui; son mari est un baron; j'ai honte de la tutoyer en face de lui; elle n'est plus ma sœur!

— Plus ta sœur! Je croyais qu'elle t'aimait plus que jamais.

— Oh! oui! Elle m'aime; mais, tout de même, je ne peux plus être si familière avec elle; elle est madame la baronne, et moi je ne suis qu'une pauvre fille de conducteur!

— Tu fais bien; moi, je suis très à mon aise chez Piret; il est bon pour moi, je l'aime bien; et je travaille.

Ah! Je travaille fort, va! Il y a bien de quoi m'assommer! Mais que veux-tu? Il faut! Je dois faire, et je fais.

— Bien, mon frère, bien; ce que tu dis là me fait du plaisir. Mais revenons à notre sujet...

— Lasă-mă-n pace; tu faci mereu morală!

— Dar nu te supăra; n-ai încă decît 20 de ani, e prea timpuriu pentru măritiş [însurătoare]. Ş-apoi, eu voi întreba mai întîi pe cucoana.

— A! Tu-i zici acum „cucoană"?

— Îmi pare rău, dar aşa e. Bărbatul ei este baron; în faţa lui mi-e ruşine s-o mai tutuesc; ea nu mai e soru-mea!

— Nu mai e soru-ta! Şi eu credeam că ea te iubeşte mai mult ca oricînd.

— O, da, ea mă iubeşte, însă orişicum eu nu mai poci fi familiară cu dînsa, ea doamna baroneasă, eu o biată fiică de conductor.

— Bine faci; cît pentru mine, eu sînt fără nici o ceremonie la Pinet: el este bun, eu îl iubesc şi muncesc

Ş-apoi muncesc, nu glumă! Aş putea să rămîi lat! Dar ce vrei? Trebuie. Trebuie să lucrez, şi eu lucrez.

— Bine, frăţică, bine; ceea ce-mi spui îmi face mare plăcere. Să ne-ntoarcem însă la vorba cealaltă...

— Tiens ! Oui, tu as raison. Donc, que dis-tu de Michelette?

— Oui, c'est une bonne, une brave fille; mais elle est si timide! Et puis, elle est gauche...

— Elle est jolie! Jolie comme un ange ! Yeux bleus, cheveux bruns, grasse, grosse, rouge, que veux-tu de plus?

— Ha ! ha ! Quel portrait ! Voyons, tu as perdu la tête. Où as-tu vu un ange gros, gras, comme ta Michelette?

— Eh ! Tu es difficile, toi, comme l'était Elise dans son enfance Moi, je ne veux pas être ainsi ; je me contente de peu.

— Peu ! Tu appelles cela peu ! Mais, mon ami...

— Ah bah ! Tu te moques de moi ! Tu es méchante, va !

Et Léon, riant sous cape, s'esquiva avec habileté. Il était furieux que sa sœur, plus âgée que lui, avait le droit de le gronder.

Paule, qui ne voulait pas approuver le projet ridicule de son frère, lui tourna le dos en disant:

— Si tu épouses Michelette, tu n'es plus mon frère.

Et elle courrut au perron. Elise, assise sur une chaise et entourée de trois jolis enfants, brodait un canevas. Elle poussait, de temps en temps, le berceau du cadet, un charmant bébé de cinq mois, tandis qu'une petite fillette, âgée d'un an et huit mois, jouait par terre; puis venait l'aîné, un *monsieur*, âgé de trois ans.

— Aha, ai dreptate. Aşadară, ce zici tu despre Miculina?

— De ! Este o bună fată, o fată cinstită, dar prea sfiicioasă. Pe lîngă altele, e şi stîngace.

— Cît e de frumoasă ! Frumoasă ca un înger! Ochi albaştri, păr castaniu, grasă, groasă, roşie, ce mai vrei?

— Ha ! Ha ! Ha ! Ce fel de portret ! D-zeule, tu ţi-ai pierdut capul. Unde oare văzut-ai tu îngeri groşi şi graşi ca Miculina ta?

— Ei, pe tine cine poate să te-mpace? Tu eşti cum fusese Elisa în copilărie. Eu nu vreau să fiu aşa ; eu mă mulţumesc cu puţin.

— Cu puţin ! Aceasta se cheamă puţin ! Dar, amice...

— Cară-te ! Tu-ţi baţi joc de de mine ! Eşti o răutăcioasă !

Şi Leon, ascunzîndu-şi rîsul, s-a strecurat cu dibăcie. El era furios că soru-sa, ca mai mare, avea dreptul de a-l dojeni.

Paula, care nu voia să aprobe ridicolul proiect al fratelui său, îi întoarse spatele, zicînd:

— Nu-mi mai eşti frate, dacă vei lua pe Miculina.

Apoi ea alergă spre cerdac. Elisa, şezînd pe un scaun şi încongiurată de trei copilaşi, broda un canevas. Din cînd în cînd, ea împingea leagănul celui mai mic, un drăguţ prunculeţ de cinci luni, pe cînd o fetică de un an şi opt luni se juca pe jos, alăturea cu copilul cel mare, un *coconaş* de trei ani.

La fillette, nommée Eugénie, jouait, c'est vrai, mais elle avait peu d'entrains, peu de gaîté. Elle était trop sérieuse. Paule, en lui riant toujours elle-même, résolut de la corriger. Aussi Eugénie l'aimait bien, et, déjà, elle commençait à balbutier: „Ta-ta Paule!" Paule l'embrassait, et, quelquefois, elle pensait: „Ah! Que n'ai-je pu avoir une fillette comme celle-ci! Mais non; celle-ci n'est-elle pas la mienne?" Et elle couvrait l'enfant de baisers tout maternels.

L'aîné, le garçon, nommé Louis, était un petit malin, quoique à peine un bébé. Aussi le père, Marc, l'adorait. Elise préferait Eugénie, et elle disait quelquefois à son mari:

— Elle me ressemble, mais je la corrigerai; et Paule m'aidera dans cette besogne; n'est-ce pas, ma Paule?

— Oui, madame, je vous le promets, répondit Paule en souriant.

Donc, revenons à Léon. Celui-là voulait se marier à tout prix. Il n'aimait pas Michelette, mais Michelette lui disait qu'il l'aimait; et puis, enfant encore, enfant étourdi, il s'imaginait que, une fois marié, il deviendrait plus important aux yeux du monde. Cependant devant l'opposition de la part de Paule, il céda, mais il céda en boudant.

„Quand je pense, disait-il en lui-même, que je dois l'écouter! Et

Eugenia — aşa se numea fetica — se juca, ce-i dreptul, dar fără tragere de inimă, fără veselie. Era prea serioasă. Paula, rîzîndu-i totdeauna, s-a hotărît s-o îndrepteze. De aceea Eugenia o iubea mult şi începea deja a buigui: „Ta-ta Pol". Paula o îmbrăţişa şi se gîndea uneori: „O! De ce n-am putut să am şi eu o aşa fetică! Dar nu, oare ea nu-i a mea?" Şi o acoperea pe copilă cu nişte sărutări curat de mamă.

Cel mai mare, băiatul numit Ludovic, era un mic drăcuşor, deşi încă o broască. Tată-său, Marc, îl adora. Elisa prefera pe Eugenia şi zicea cîteodată bărbatului:

— Ea îmi seamănă, dar eu voi îndrepta-o şi Paula mă va ajuta în aceasta. Nu-i aşa, Paulo?

— Da, doamnă, ţi-o făgăduiesc, răspundea Paula zîmbind.

Să revenim însă la Leon. Dînsul îşi puse în cap a se însura cu orice preţ. El nu iubea pe Miculina, dar Miculina îl asigura că el o iubeşte; ş-apoi, copil încă, copil neastîmpărat, el îşi închipuia că, odată însurat, va deveni un personagiu mai important în ochii lumii. Totuşi, văzînd împotrivirea Paulei, el s-a supus, dar s-a supus cîrtind.

„Cînd mă gîndesc, îşi zicea el în sine, că trebuie s-o ascult! Şi de ce?

pourquoi? Parce qu'elle est l'aînée! Ah! pour moi cela est terrible!"

Deux ans se passèrent encore, sans aucun événement, si ce n'est que M. Villers était mort, le pauvre poitrinaire, et M. Duhé fit un voyage scientifique en Amérique, dont il ne revint plus pour le moment.

Léon était âgé de vingt-deux ans; il s'était acheté une petite boutique de serrurier, avec une maisonnette entourée d'un joli jardin.

Il était fier de son avoir; et, un jour, vint chez sa sœur, et lui déclara gravement qu'il voulait épouser Louison, fille d'un menuisier du voisinage.

— Tu n'as rien à dire de celle-ci; elle a dix-sept ans, elle est jolie, brune, bonne ménagère, très douce, très mince, très délicate, très...

— Oh ho! Mon pauvre Léon! En voilà encore une de tes idées!

— Non, non; ce n'est plus une idée; je ne suis plus si jeune! J'ai déjà mes vingt-deux ans, je suis propriétaire, je suis serrurier en forme, parce que je suis sorti de chez Piret; que veux tu de plus?

— Tu as un peu raison; je vais en parler à Elise.

— Va, va, petite sœur, et vite!

Paule courut au jardin, où Elise causait, entourée de ses enfants, avec son mari.

— Ma chère Elise, dit Paule, savez-vous? Léon veut se marier.

Fiindcă e mai mare! O, aceasta e grozav!"

Doi ani au trecut astfel la mijloc, fără nici un eveniment decît numai doară că d. Villers a murit, bietul oftigos, iar d.Duhé întreprinse o călătorie ştiinţifică în America, de unde nu s-a întors încă deocamdată.

Leon era de 22 ani. El şi-a cumpărat o mică prăvălie de lăcătuş, cu o căsuţă încongiurată de o frumoasă grădiniţă.

Mîndru de avutul său, el veni într-o zi la soru-sa, declarîndu-i cu gravitate că voieşte să ia de nevastă pe Linuca, fiica dulgherului din vecinătate.

— Despre aceasta n-ai ce să zici! E de 17 ani, e frumoasă, oacheşă, bună gospodină, foarte delicată, foarte...

— O, o, sărmane Leon! Iată iarăşi idei de ale tale!

— Nu, nu; aceasta nu mai este o idee; eu nu mai sînt aşa tinăr! Am împlinit 22 ani, sînt proprietar, sînt lăcătuş în toată regula, căci am ieşit de la Pinet; ce vrei mai mult?

— Cam ai puţină dreptate; lasă-mă să vorbesc cu Elisa.

— Du-te, dragă surioară, du-te mai iute!

Paula alergă la grădină, unde Elisa, încongiurată de copii, vorbea cu Marc.

— Dragă Eliso, zice Paula; ştii ceva? Leon vrea să se însoare.

— De nouveau ! Avec qui?

— Avec Louison Bonard ; je crois que c'est une brave fille, et comme il est déjà maître de soi...

— Très bien, c'est décidé, si Marc le veut.

— Moi, je veux bien ; et je serai parrain de leur premier enfant.

— Et moi marraine, dit Elise.

— Oh ! Merçi, merçi ; vous êtes trop bons pour nous, pauvres orphelins ! dit Paule, en soupirant.

— Comment, Paule? Tu es triste? demanda Elise.

— Oh ! non, du tout ! reprit vivement la jeune fille, en souriant avec gaité. Moi? Je suis heureuse ; et c'est à vous, chers, très chers amis, que je dois mon bonheur en ce monde !

— Non, Paule, dit Marc ému ; non ! C'est à vous, à vous seule que nous devons, moi et Elise, notre bonheur ; car sans vous...

Il s'arrêta ; Elise rougit et baissa la tête. Paule profita de cette pause pour s'enfuir en riant.

Or, un mois après, on voyait l'église du village ornée ; le monde se pressait pour pénétrer dans la Maison de Dieu. C'était un jour splendide du mois de Juin. On célébrait les noces de Léon avec Louise Bonard.

Elise examina la jeune mariée, et la voyant un peu triste, elle lui prit les deux mains, et lui dit avec douceur :

— Dites-moi, Louison, n'avez-vous pas envie de pleurer?

— Iarăşi? Şi cu cine?

— Cu Linuca Bonard ; eu cred că-i o fată cumsecade ; ş-apoi dînsul fiind deja stăpîn pe sine...

— Foarte bine ; e lucrul hotărît, dacă o voieşte şi Marc.

— Eu, cu dragă inimă ; şi mă prind a fi naşul celui dintîi născut.

— Şi eu naşă, zise Elisa.

— O, Mulţumesc, mulţumesc ; sînteţi prea buni pentru noi, bieţi orfani ! zise Paula suspinînd.

— Cum, Paulo? Tu eşti tristă? o întrebă Elisa.

— Ba nu, nicidecum, răspunse cu vioiciune Paula, zîmbind cu veselie. Eu? Eu sînt fericită, şi numai vouă, scumpii mei, mult scumpii mei amici, vă datoresc fericirea mea în astă lume.

— Nu, Paulo, zise Marc mişcat ; nu ! D-ta, d-ta singură eşti aceea care ne-ai dat fericirea mie şi Elisei, căci fără d-ta...

El se opri ; Elisa roşi, plecînd capul. Paula se folosi de această pauză pentru a fugi rîzînd.

Deci, peste o lună, biserica satului era împodobită ; lumea se grămădea pentru a pătrunde în casa lui Dumnezeu. Era o strălucită zi din luna lui iunie. Se serba cununia lui Leon cu Linuca Bonard.

Elisa, examinînd pe tînăra mireasă şi văzînd-o cam tristă, ii luă amîndouă mîinile şi-i zise cu blîndeţe :

— Spune-mi, Linuco, nu cumva îţi vine a plînge?

— Un peu, répondit-elle.

— Pourquoi? Ce jour de fête, quand tout le monde est gai!

— Eh bien, je veux être gaie aussi, moi; gaie... comme vous!

— Un pic, răspunse Linuca.

— De ce? Într-o zi de sărbătoare, cînd toată lumea se veselește?

— Ei bine, voi fi și eu veselă, veselă ca d-ta!

XVII. UNE SECONDE MAUSSADE

XVII. O A DOUA URSUZĂ

Les années s'écoulaient, lentement, paisiblement; on vivait très bien au château de même qu'au village.

Anii se strecoară încet şi liniştit, bună pace în castel şi în sat.

Les enfants d'Elise grandissaient; l'aîné, Louis, devenu un grand bébé de six ans, pétillait d'intelligence; Eugénie, âgée de cinq, était le portrait de sa mère. Elise riait, en la voyant toujours boudant, toujours maussade; mais Marc disait avec un grand sérieux:

Copiii Elisei se făceau măricei; cel mai mare, Ludovic, un copilandru de şase ani, scînteia de inteligenţă; Eugenia, de cinci ani, era portretul mă-sei. Văzînd-o totdeauna posacă, Elisa rîdea, dar Marc îi observa cu multă seriozitate:

— Il faut qu'elle se corrige, sans quoi je ne l'aimerai pas.

— Copilul trebuie să se îndrepteze, căci altfel eu nu-l voi iubi.

— Oh! Ne dis pas cela, mon ami. Si tu m'avais connue dans mon enfance! J'était pire qu'elle!

— O! Nu vorbi aşa, dragul meu. Dacă m-ai fi cunoscut pe mine în copilărie! Eram mai rea decît dînsa.

— Si tu étais à présent comme l'est Eugénie, certes, tu ne serais pas ma femme, Elise.

— Dacă ai fi şi acuma ca Eugenia, negreşit că n-ai fi nevasta mea, Eliso.

— Ah! Tu as raison, oui; il faut qu'elle se corrige... Paule, Paule, je t'en prie, aide-moi à corriger ma pauvre Eugénie! Veux-tu? Tu m'as corrigée, moi; corrige-la aussi.

— A! Tu ai dreptate; da, ea trebui să se îndrepteze... Paulo, Paulo, te rog, ajută-mă a îndrepta pe sărmana Eugenia! Aşa e! Tu m-ai îndreptat pe mine, îndrepteaz-o şi pe dînsa.

— J'espère pouvoir la corriger, ma chère amie, si tu veux me laisser faire toute seule; veux-tu?

— Sper că o voi putea îndrepta, scumpa mea amică, dacă tu nu te vei amesteca de loc; vrei aşa?

— Oh! non, je ne veux pas; je veux t'aider aussi, moi; je ne veux

— O, nu; nu poci; şi eu vreau să te ajut; nu vreau să-ţi dau pe

pas t'abandonner ma fille! Je l'aime mieux que les autres, moi!

— Que tu es difficile, Elise! dit Marc; laisse-la donc; Paule saura bien quoi faire! Toi, tu vas la gâter, comme ta mère...

— Oh! non; je ne veux pas faire comme maman, moi.

— Alors?

— Eh bien, prends-la, Paule; mais ne la tourmente pas, la pauvre petite! Va, mon bijou, va avec tata Paule.

— Moi veux aller avec toi, pas avec Paule; Paule méchante.

— C'est que... tu vois, Paule? Génie ne veux pas aller avec toi, elle dit que tu es méchante.

— C'est mal à elle, mon amie, très mal; que t'ai-je fait, petite? ajouta Paule en souriant et en enlevant l'enfant dans ses bras. Pourquoi donc suis-je méchante?

— Parce que vous voulez me prendre, aïe! lâchez-moi! Je ne veux pas rester avec vous.

— Tu resteras avec moi, je le veux, dit Paule d'un air très sérieux; je le veux! Ne pleure pas, ne gigotte pas, ne crie pas, je veux que tu restes ici, avec moi.

— Vilaine!... Méchante! Je vous haïs!

— Tais-toi, ma petite, dit encore Paule d'une voix adoucie, en prenant l'enfant par la main; et l'attirant près d'elle, elle la posa sur ses genoux. Ne parle pas comme cela, ce n'est pas joli. Veux-tu bien m'aimer? Moi, je t'aime bien; et,

fiica mea de tot, eu o iubesc mai bine decît oricine.

— Nu fii îndărătnică, Eliso, zise Marc. Lasă pe Paula, căci ea știe ce face. Tu n-ai decit să [o] răzgăi, ca mumă-ta...

— Nu, nu; eu una nu voi face ca mama.

— Așadară?

— Ei bine, ia-o, Paulo, dar n-o prea necăji, biata mititică! Du-te, giuvaerul meu, du-te cu țața Paula.

— Eu du-te cu tine, nu du-te cu Paula, Paula nu bună.

— Adecă... vezi, Paulo? Eugenia nu vrea să meargă cu tine, ea zice că tu ești rea.

— Rău face dacă o zice, amica mea, foarte rău. Oare ce ți-am făcut eu, mititico? adaose Paula zîmbind și ridicînd pe copil în brațe. De ce zici că eu sînt rea?

— Pentru că vrei să mă iei; ai! Lasă-mă; eu nu vreu să stau cu d-ta!

— Și totuși vei sta cu mine; o vreu eu, zise Paula cu un aer sever; o vreu! Să nu plîngi, să nu te zbați, să nu strigi; eu vreu să stai aice cu mine.

— Urîto! Răutăcioaso! Eu te urăsc!

— Taci, mititico, zise acum Paula cu o voce mai blîndă, apoi luînd pe copil de mînă și atrăgîndu-l la sine, l-a așezat pe genunchi. Nu vorbi așa, nu e frumos. Vrei tu să mă iubești? Vezi că eu te iubesc

si tu était sage, je t'aimerai encore plus fort.

— Veux pas être sage; veux être méchante; moi, suis méchante, et maman dit que je suis gentille, tout même.

— Ah! il ne faut pas croire, cela, mon enfant...

— Maman ment pas; vous ment; maman ment pas.

— Chut! Ecoute-moi; ta maman dit cela parce qu'elle ne voit pas...

— Oh! non; maman pas aveugle; vous, peut-être aveugle; maman non, moi non, vous oui.

— Ta, ta, ta! Ecoute-moi donc!

— Moi écoute; moi pas sourde; vous peut-être sourde, moi...

— Ah, ça! Veux tu finir? Je suis menteuse, aveugle, méchante, vilaine, que veut dire cela?... Quel esprit de contradiction!

— Moi pas esprit, vous peut-être...

— Tais-toi, bavarde; ha! ha! ha! Drôle d'enfant!

— Je vais chez maman! veux aller voir maman! Hi! hi! veux aller voir maman!

Eugénie commença à pleurer; Paule lui donna une petite tape très gentille.

— Veux voir maman! Veux voir maman!

— Pas du tout, mademoiselle Maussade, pas du tout; vous méritez voir le cabinet de pénitence, et manger du pain sec pour dîner.

— Non, veux pas; veux manger du raisin.

pe tine, și dacă ai fi cuminte te-aș iubi și mai mult.

— Eu nu vreu cuminte; eu vreu rea; eu rea și mama zice că eu drăguță.

— Nu trebuie s-o crezi, puiule.

— Mama nu minte, tu minte, nu mama.

— Tss! ascultă-mă; mama îți vorbește așa pentru că nu vede...

— Nu, nu! Mama nu oarbă; poate tu oarbă; mama nu; eu, nu; tu da.

— De-de-de! dar ascultă-mă!

— Eu nu surdă, tu poate surdă, eu...

— Ia taci o dată! Eu mincinoasă, eu oarbă, eu rea, ce vrea să zică aceasta? Ce spirit de contradicție!

— Eu nu spirit, tu poate...

— Taci, palavragioaică, ha, ha, ha! Poznaș copil!

— Mă duc la mama, vreu pe mama, hi! hi! să văz pe mama!

Eugenia începu a plînge; Paula o lovi ușurel peste gură.

— Să văz pe mama! Să văz pe mama!

— Ba n-ai s-o vezi, d-șoară Ursuză! Ai merita să vezi carcerea și să mănînci pîne seacă în loc de prînz.

— Nu, nu vreu; vreu struguri.

— Pas du tout; vous n'aurez ni raisin, ni biscuit.

— Hi! hi! Veux raisin! Hi! hi! Donez-moi raisin!

Eugénie geignait dans un coin; Paule prit le parti de sortir et d'enfermer la petite à clef dans la chambre. Elle le fit. Après avoir fermé la porte à double tour, elle resta quelques minutes à écouter; Eugénie criait, hurlait, se roulait; elle se roula, hurla pendant un quart d'heure; après quoi, Paule cria de dehors:

— Demande pardon, et tu seras libre!

— Non, veux pas!

— Tu ne veux pas? Tant pis pour toi; reste là, chèrie, reste enfermée jusqu'au dîner; et quel dîner! De la soupe, du pain et de l'eau, et pas de raisin, ni de biscuit. Si tu demandes pardon, tu seras libre, tu mangeras tout ce que tu veux, et tout le monde t'aimera.

Un silence *solennel* suivit ces paroles. Eugénie hésitait sur ce qu'elle avait à faire; enfin, elle se décida avec répugnance, et elle cria: «Pardon! Pardon!»

Paule entrouvrit la porte, et, regardant dans la chambre, elle vit Eugénie à genoux. Elle la releva l'embrassa, et lui dit avec bonté:

— Bien, mon enfant, très bien; à présent, en vérité tu es gentille. Tu vois comme c'est avantageux d'être sage, obéissante, gaie; tout le monde vous aime, vous embrasse, vous adore; mais quand on

— Deloc; nu vei avea nici struguri, nici prăjitură.

— Hi! hi! vreau struguri! Hi! hi! dă-mi struguri!

Eugenia bocea într-un colţ; Paula se hotărî să iasă şi să-ncuie pe mititica în odaie; aşa a şi făcut-o, după ce întoarse de două ori cheia în broască, rămase cîteva minute să asculte la uşă: Eugenia striga, ţipa, se zbuciuma; se zbucimă şi ţipă vrun pătrar de oră; după aceea Paula îi strigă din afară:

— Să ceri iertare şi-ţi voi da drumul.

— Nu, nu vreu!

— Nu vrei? Cu atîta mai rău pentru tine; stăi dară acolo; vei sta închisă pînă la prînz; şi ce prînz; Numai supă, pîne şi apă, nici struguri, nici prăjitură. Dacă ceri iertare, vei fi liberă, vei mînca tot ce vei vrea, şi toţi te vor iubi.

O tăcere *solemnă* urmă după aceste cuvinte. Eugenia sta pe gînduri ce să facă; în sfîrşit, cu sila, ea s-a hotărît şi strigă: „Iertare! Iertare!"

Paula deschise puţin uşa şi, uitîndu-se în odaie, văzu pe Eugenia îngenuncheată. Ea o ridică, o sărută şi-i zise cu bunătate:

— Bine, puiule, foarte bine; acuma tu eşti în adevăr drăguţă. Vezi cît de bine este a fi cuminte, ascultător, vesel: toţi te iubesc, te sărută, te adoră; dar cînd plîngi, cînd

pleure, on crie, on hurle, tout le monde vous déteste; tu vois?

— Oui, vois. Donne raisin, tu m'as promis.

— On ne dit pas «donne», on dit: «je t'en prie».

— Oui; mais donne!

— Dis: je t'en prie.

— Dis je t'en prie, répéta Eugénie.

— Pas «dis», seulement: «je t'en prie».

— Oh! dis, mais donne une fois; je t'en prie, dis je t'en prie, pas dis seulement je t'en prie!

— Petite bête! Va! Tu n'apprendras jamais rien!

— Moi, veux pas apprendre; moi m'ennuie.

— Chut! Ne dis pas cela; c'est mal!

— Moi veux dire.

— Il ne faut pas, ma petite.

— Moi veux, te dis...

Paule, impatientée, ne répondit pas; elle s'affaissa dans un fauteuil, prit un livre et commença à lire, sans plus penser à son élève. Eugénie profita de l'occasion pour aller à la porte, se haussa sur la pointe des pieds jusqu'à arriver à la serrure, l'ouvrir, et sortir en courant.

Une heure passa. Paule, toujours absorbée par sa lecture, ne s'apperçut pas de l'absence de l'espiègle enfant. Mais, quand la cloche du dîner sonna, elle quitta son fauteuil, jeta son livre, et voulut appeler Eugénie... Ô terreur! Eu-

strigi, cînd țipi, toți te urăsc; nu-i așa?

— Da, așa. Dă-mi struguri; mi-ai făgăduit.

— Nu se zice „dă-mi"; se zice „te rog".

— Da, dar dă-mi!

— Zi: te rog.

— Zi te rog, repetă Eugenia.

— Nu „zi", ci numai „te rog".

— Nu zi, dar dă-mi o dată, te rog; zi te rog, nu zi numai te rog!

— Mică maimuță! Haide! Tu nu vei învăța niciodată nimic.

— Dar eu nu vreu să-nvăț, nu-mi place.

— Ts! Să nu zici așa; e rău!

— Dar eu vreu să zic.

— Nu trebui, mititico.

— Eu vreu, eu zic...

Pierzînd răbdarea, Paula nu mai răspunse nimic; ea se lăsă într-un jeț, luă o carte și începu a citi, fără a se mai gîndi la eleva sa. Profitînd de ocaziune, Eugenia se furișă pînă la ușă, se înălță pe vîrful picioarelor pînă la broasă, deschise ușa și alergă fuga afară.

A trecut o oră. Paula, cufundată în lectura sa, n-a băgat de samă lipsa neastîmpăratului copil. Dar cînd sună clopoțelul pentru prînz, ea se sculă, puse cartea pe masă și voi să cheme pe Eugenia... o, groază.

génie n'était plus là! Elle avait disparu, disparu comme le spectre qui effraya tant le brave chevalier de Ségur!

Où était donc Eugénie? Paule, confuse, courut dans la salle à manger. Eugénie était là, tout entière, les coudes sur la table, la tête penchée sur sa poitrine, boudant, grognant comme d'habitude...

Paule donc voulut corriger Eugénie, et elle la corrigea. En deux ans la petite était transformée; et alors Paule l'embrassa avec une tendresse maternelle, et lui dit:

— Adieu à présent, mon enfant chérie, adieu; et vous, Louis, Henri adieu; je vous quitte; vous êtes grands, vous n'avez plus besoin de moi.

— Oh! si, si, Paule! crièrent les enfants en l'entourant.

— Non, mes chers amis, reprit Paule; il faut, je dois partir; et savez-vous où?

— Non, dis où? répondirent-ils en chœur.

— Au Couvent.

— Au Couvent? firent les enfant effrayés; oh! non, Paule, pas au Couvent. Que vas-tu devenir là-bas?

— Religieuse, mes amis.

— Religieuse! Paule, ma chère Paule, nous ne te reverrons jamais?

— Si; quand vous viendrez me voir...

Eugenia nu era nicăiri. Ea dispăruse, dispăruse întocmai ca fantoma care speriase atît de mult pe viteazul cavaler de Ségur!

Unde dară era Eugenia? Nedomerită, Paula se repezi la sufragerie. Eugenia era acolo în persoană, cu coatele pe masă, cu capul plecat pe piept, bosumflată și murmurînd ca totdeauna.

Așadară Paula vroia să îndrepteze pe Eugenia și a și îndreptat-o. În doi ani mititica s-a schimbat cu totul. Atunci Paula o îmbrățișă cu o dragoste de mumă și îi zise:

— Acuma adio, scumpul meu copil, adio și voi, Ludovic, Enric, adio; eu am să vă las; v-ați făcut mari, nu mai aveți trebuință de mine.

— O, da! da, Paulo! strigară copiii împregiur.

— Nu, dragii mei, zise Paula; eu trebuie, eu sînt datoare să plec; și știți încotro?

— Nu; spune încotro? întrebară copiii în cor.

— La mănăstire.

— La mănăstire? strigară copii speriați; o, nu, Paulo! Nu la mănăstire! Ce ai să faci tu acolo?

— Mă fac maică, copiii mei.

— Maică! Paulo, dragă Paulo, noi nu te-om mai vedea niciodată?

— Ba da; cînd veți veni să mă vedeți.

XVIII. FÊTE D'ADIEU

Personne, au village, n'est resté à la maison; il paraît qu'une fête aura lieu au Château. Oui; c'est une fête, une fête gaie pour les paysans, mais triste pour les gens du Château. M-me de Forlis vint devant la foule, et annonça, les larmes aux yeux, le départ des maîtres et celui de Paule.

— Nous partons, mes amis, dit-elle, et qui sait quand nous reviendrons! On n'est sûr de rien en ce monde, et surtout de la vie. Mais, courage! Notre terre n'est pas vendue; pour nous, nous sommes heureux; mais Paule! ah! cette bonne, dévouée Paule, cet ange... oui, en vérité, elle est un ange... savez-vous ce qu'elle veut faire? Elle veut... devenir religieuse!

Une voix cria:

— Non, parbleu, non! Elle ne le fera pas! Je ne veux pas, moi, et cela ne sera pas!

— Qui parle? demanda Elise en souriant; ah! c'est vous, Léon; j'en étais sûre... vous êtes toujours prêt à...

— Prêt à empêcher mon ange de sœur à faire des sottises, madame.

— Vous n'avez pas raison, mon

XVIII. SĂRBĂTOAREA DE ADIO

Nimene în sat nu rămăsese pe acasă. Se pare că în castel se pregătește o sărbătoare. Da, este o sărbătoare, sărbătoare veselă pentru săteni, dar tristă pentru cei din castel. D-na de Forlis ieși dinaintea gloatei și-i anunță, cu lacrimi în ochi, plecarea stăpînilor și aceea a Paulei.

— Noi plecăm, amicii mei, zise ea, și cine știe cînd ne vom vedea! În lumea asta omul nu e sigur de nemic, și mai ales de viață. Dar nu vă descuragiați; moșia noastră nu e vîndută, și noi unii sîntem fericiți; dar Paula! o! această bună și credincioasă Paulă, acest înger... da, în adevăr, ea este un înger... știți oare ce vrea să facă? Ea vrea să intre... în mînăstire.

O voce strigă:

— Nu, zău, nu! Ea n-o va face! Nu vreau eu, și aceasta nu se va întîmpla!

— Cine vorbește? întrebă Elisa zîmbind; a! ești d-ta, Leone; eram sigură... d-ta ești totdeauna gata...

— Gata, d-na mea, să împiedec pe acel înger de soru-mea de a face prostii.

— N-ai dreptate, amice, nu; ceea